

XXIX. ÉVFOLYAM 4 . SZÁM 2019.

ZeneSzó

A MAGYAR KÓRUSOK, ZENEKAROK ÉS NÉPZENEI EGYÜTTESEK
SZÖVETSÉGE - KÓTA LAPJA

Isten éltesse
Szőnyi Erzsébet
Tanárnőt!

KESZTHELYI RENESZÁNSZ ÉS BAROKK NAPOK

rendezvényei és kurzusai a Keszthelyi Helikon Kastélymúzeumban

2019. július 15 - július 22.

Program: Délelőtt-délután kurzusmunka, szakmai előadások, esti koncertek, reneszánsz- és barokk tánccház
A fő zenei kurzus mellett tánc- és népi énekstílus kurzus társítható.

1. Blockflöte, fafúvós hangszerek, reneszánsz és barokk előadói gyakorlat
Kurzusvezető tanár: **KÁLLAY GÁBOR**
2. Reneszánsz és barokk táncok
Kurzusvezető tanár: **ARANYOS ÁGOTA**
3. Régi gitár-, és lantmuzsika, reneszánsz és barokk pengetős előadói gyakorlat, kamaramuzsika
Kurzusvezető tanár: **TOKODI GÁBOR**
4. Népi énekstílus- Kurzusvezető tanár: **CZIDRA LÁSZÓNÉ BODZA KLÁRA**
Részvételi díj: Diák: 45.000,-Ft Felnőtt: 55.000,-Ft

A részvételi díj tartalmazza a kurzus díját, szállást 7 éjszakára a Kastélyban, reggelit, ebédet és a KÓTA által szervezett esti programokra való belépés jogát.

Jelentkezési határidő: 2019. június 15.

Jelentkezési lap a KÓTA Titkárságon igényelhető, ill. honlapunkról letölthető:
www.kota.hu Számlaszám:

Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége
11991102-02107897-00000000

Postacím: 1537. Budapest, Pf.: 406 Tel.: +36 1 225-3713, +36 30 943 0933

E-mail: kota@kota.hu Vadász Ágnes Mobil.: +36-30 297 43 14

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécssett - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagnál és a Szerkesztőségben

A 95 éves Szőnyi Erzsébet köszöntése (Márkusné Natter-Nád Klára)	3-5. oldal
Szőnyi Erzsébet 95 (Kollár Éva).....	5. oldal
A makrancos királylány Veszprémben (Köteles György)	6-7. oldal
A Pécsi Kamarakórus 60 éves jubileumi koncertje, (Kovács Attila)	7-8. oldal
XV. Magyar Karvezető Konferencia 2019. április 6.	9-15. oldal
„Zeng az ének, száll a dal...” – 50 éves a Solymári Férfikar (Gerenday Ágnes)	15-16. oldal
Prágában nyert arany minősítést a Marczibányi téri Kodály Iskola Leánykara (Papageno)	17. oldal
A 2019. évi karvezető verseny eredményei (Dr. Kutnyánszky Csaba)	17-18. oldal
Kicsinyek Kórusainak XV. Országos Fesztiválja Vikár Béla Emlékére (Mindszenty Zsuzsánna).....	18-19. oldal
Egy kis technika 140. (Dr. Bruckner Adrienne)	19. oldal

SZENDREI JANKA †

Széchenyi-díjas zenetörténész, karnagy, az MTA BTK Zenetudományi Intézetének egykori osztályvezetője, a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem volt tanszékvezetője, professor emeritusa, a gregorián, a magyar gregoriánnum nemzetközi hírű kutatója és művelője életének 81. évében, 2019. június 8-án elhunyt.
Emlékét megőrizzük, nyugodjék békében!

BORLÓI RUDOLF †

Zeneszerző, tanár, nyugalmazott zeneiskolai igazgató, főiskolai docens, számos kitüntetései közül a Népek Barátsága Liga Ezüst Fokozata, Kiváló Munkáért, Pro Urbe Székesfehérvár, Fejér megye Díszpolgára cím tulajdonosa 91 éves korában 2019. május 10-én visszatért a Teremtőhöz.

Borlói Rudolf 1927. október 13-án született Békésen. Már kisgyermek korában rendkívüli vonzalmat érzett a zene iránt. A zongora mágnusként hatott rá, a zenedarabok hallás utáni lejátszása természetes úton vezetett el a komponálásig. Első zongoradarabja hét éves kora körül született, kottázni még nem tudott, a helyi kántor jegyezte le. Középiszkolás éveiben már zongoraütőket, hegedűdarabokat írt, 1948-ban felvételt nyert a Zeneakadémia zeneszerzés szakára, ahol Viski János és Szervánszky Endre voltak a tanárai, de tanította többek között Ádám Jenő, Bárdos Lajos, Járdányi Pál, Kodály Zoltán is. Diplomája megszerzése után Ceglédre az Állami Zeneiskolába neveztek ki tanárnak, ahol szolfézst, zeneelméletet, zongorát és kamarazene-t tanított. Emellett vezette az iskola ifjúsági zenekarát és alapító karnagyja volt a Városi Vegyeskarnak. Itt két operát vitt színpadra: A Nápolyi Kalmárok-vígoperát és Az új iskola igazgató-gyermekoperát.

1967-től a Székesfehérvári Állami Zeneiskola igazgatója lett. Irányítása alatt a zeneiskola látványos fejlődésnek indult, több tagiskolája lett, orgona, népzenei tanszakkal bővült. A házi és megyei zenei versenyeken kívül meghonosodott a háromévente megrendezett Alba Regia Országos Kamarazenei Találkozó. Igazgatói munkája mellett 1967-től 1978-ig vezetője volt a Városi Szimfonikus Zenekarnak. Nyugdíjba vonulása után még több évig docensként zeneelméletet és szolfézst tanított a Pécsi Zene-művészeti Főiskolán. Alkotóművészi munkája nagyon sokrétű, szinte minden műfajban komponált: misék, oratóriumok, két opera, szimfonikus zenekari művek, versenyművek, kórusművek, filmzenék, táncjátékok, hangszeres darabok, dalok, népzenei feldolgozások kerültek ki a keze alól. Írt verseket, a Rekviem és a Magyar Te Deum szövegét, előadást tartott a Magyar néplelék tükröződése a magyar zenében címmel, tanulmánya jelent meg a Himnuszról. A zene iránti elköltelezettsége mellett utolsó napjáig elkísérte a technika iránti lelkesedése és az e téren is megmutatkozó fantáziája, kreativitása.

Búcsúzunk egy igaz magyar embertől, akinek egész élete, egyénisége, tudása, munkabírása, kitartása, zenei munkássága, zeneszeretete követendő példa mindenki számára. Hálásak vagyunk a sorsnak és büszkék vagyunk arra, hogy tanítványai, pályatársai, kollégái és barátai lehettünk.
Nyugodjon békében!

Soltészné Lédeczi Judit

A 95 ÉVES SZŐNYI ERZSÉBET KÖSZÖNTÉSE

Bensőséges, meghitt hangulatú ünnepi hangverseny részesei lehettek 2019. március 30-án a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium dísztermében, akik a 95 éves zeneszerzőt, a Zeneakadémia neves tanárát, a Nemzet Művészetét Szőnyi Erzsébetet jöttek köszönteni.

Egykori növendékei, barátai és tisztelői gyűltek össze a zsúfolt teremben, ahol szék nem maradt üresen és majd mindenki ismerte egymást. A 20-ik század derekától negyven éven át szinte nem volt olyan növendéke a Zeneakadémiának, akit ne tanított volna, vagy ne ismerte volna Szőnyi Erzsébet tanszékvezető tanárt. Ám híre messze földre eljutott, távoli kontinensek ismert nagyasszonya, aki Kodály Zoltán tanításait, zenébe vetett hitét árasztotta, terjesztette meggyőző erővel, megismertette a nagyvilággal a magyar zenei nevelés elveit és jelentőségét. Munkáját erősítette és megsokszorozta a Nemzetközi Kodály Társaság megszervezése, megalapítása, majd 3 évvel később – immáron több mint 40 éve – a Magyar Kodály Társaság megalakulása és léte, mely elválaszthatatlan az ő nevével.

Minden területen fáradhatatlanul és eredményesen dolgozott. Ennek egyik bizonyítéka, hogy mint számos kitüntetés birtokosa, 2003. március 15-én Kossuth-díjban részesült. Majd röviddel ezután az Egyesült Államokba utazott, ahol 2006. május 6-án a Pittsburgh-i Dusquesne Egyetem tiszteletbeli doktorává avatták. Engedtessek meg, hogy kis kitéréssel megemlítssem az ott jelenlévő tisztelőit, akiknek neve számunkra is ismerős: Betsy Moll, Gilbert De Greeve, Dr. Jerry L. Jaccard.

Szőnyi Erzsébet az MMA rendes tagja, 2014 óta a Nemzet Művésze. A legutóbbi nagy elismerésben 2018. december 16-án részesült, amikor a Nemzetközi Kodály Társaság által alapított Prix D'Honneur díjat vehette át – a világon elsőként. A Kodály Emlékmúzeumban tartott díjátadó ünnepségen dr. James Cuskelly, a Nemzetközi Kodály Társaság elnökének laudációját olvasta fel dr. Nemes László Norbert, a kecskeméti Kodály Intézet igazgatója.

Szőnyi tanárnőt, feladatokban vagy tennivalókban gazdag életútján mindvégig elkísérte a komponálás öröme.

A zenével nyolc éves korában került szoros kapcsolatba, zongorázni kezdett Benczúr Aglája gondos irányításával, emellett magánúton

Laurisin Miklós professzornál összhangzattant is tanult. 13 éves korában már komponált. Nem hagyható említés nélkül a Szilágyi Erzsébet Gimnázium nyolc évének jelentős befolyása. A kor neves zenepedagógusa Sztojanovich Adrienne kitérte számára az utat Kodály felé. Szőnyi Erzsébet a középiskolai énektanárképző szakon kezdte zeneakadémiai tanulmányait, de kapcsolódott hozzá a zongora főtanszak Szegedi Ernőnél, a zeneszerzés Viski Jánosnál, karnagyképző Ferencsik Jánosnál. Középiskolai énektanári diplomáját 1945-ben szerezte, a következő tanévben már Kodályt helyettesítette a zeneakadémiai népzeneórákon. Első állása a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban volt, a következő évet azután Francia Állami Ösztöndíjjal a Párizsi Conservatoire-on töltötte, ahol különösen Olivier Messiaen és Nadia Boulanger hatása volt számára jelentős. Hazatérve 1948 szeptemberétől a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára, 1960-tól tanszékvezetője, 1980-ban történt nyugalomba vonulásáig. „Nyugalomba vonulása” nem jelentett visszavonulást, a zenei közéletben és tanárként, tanfolyamok, konferenciák előadójaként továbbra is aktív, zeneszerzőként pedig legtermékenyebb évtizedei következtek – és tartanak mindmáig.

A 2019. március 30-i hangversenyt – megelőzve a további méltóságteles ünneplést – az egykori tanítványok „családi körben rendezett köszöntésnek szánták”. Az eseményt a Budapesti Monteverdi Kórus Alapítvány szervezte, a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége, a KÓTA közreműködésével és az NKA támogatásával. Az ötletgazda a Monteverdi Kórus alapító karnagya Kollár Éva, aki pedagógiai pályafutása során mintegy Szőnyi Erzsébet nyomdokain haladt: ő is a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba járt, a Zeneakadémián középiskolai énektanárképző és karvezető tanszakra végzett, ahol Szőnyi Erzsébet tanítványa volt, diplomájának megszerzését követően gimnáziumban tanított – ahol megalakította Monteverdi Kórusát –, majd kinevezést kapott a Tanárképző Főiskolára, ezt követte a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, amelynek tanszékvezető tanára lett.

A hangversenyen Kollár Éva köszöntötte a zeneszerzőt. A megszólítás:

„Tisztelt Tanárnő, drága Erzsébet Néné!” kifejezi azt a szeretetet, ami a hangverseny egészét jellemezte.

A koncerten szerepelt a *Musica Nostra Nőkár* is, az együttes karnagya *Mindszenty Zsuzsánna* ugyancsak Szőnyi Erzsébet tanítványaként végzett. A zongorakísérő *Nagy Márta*, *Szőnyi Erzsébet* zongorás műveinek avatott előadója ugyan nem volt Szőnyi növendéke, de azonos zenei gyökerekből

táplálkoztak, néhány évtized különbséggel mindketten Szegedi Ernő tanítványai voltak a Zeneakadémián. S bár Hajsrekker Krisztina koránál fogva nem lehetett Szőnyi Erzsébet tanítványa, e hangversenyen is bizonyította, hogy milyen nagy számban, szép válogatásban, igényes előadásban szólaltatja meg iskolai kórusával a zeneszerző műveit. A kórusokat és a kóruséletet legnagyobb mértékben támogató KÓTA főtitkára Vadász Ágnes Szőnyi Erzsébet tisztelőinek leg-hűségesebb tagja.

És akkor szóljon most e sorok írója, aki oly sokszor vette kezébe a tollat, hogy méltató sorokat rójon, aki könyvei kiadását gondozta, és aki a „Tanárnő” zeneakadémiai tanárságának első évében lehetett a tanítványa.

Ez alkalommal is jegyzetfüzettel kerestem fel Szőnyi Erzsébet tanárnőt, hogy beszélgetés során kérdések-válaszok tárják föl, milyen érzelmeket váltott ki a szerzőből ez a gondosan összeválogatott születésnap-i műsor, melynek során szerepelt gyermekkar, nőikar, vegyeskar és zongorakiséretes dalok. Kissé elmerengve elhangzott az első válasz:

– Számomra azért volt különösen értékes ez a műsor, mert szembe-sültem zeneszerzői önmagammal. Hosszú évtizedek munkája elevenedett fel előttem.

A műsor első szereplői a **Kőbányai Szent László Általános Iskola Harmónia Gyermekkara és Csengettyű együttese**, karnagyuk: Hajsrekker Krisztina. A nagylétszámú együttes csengő, tiszta hangon, gyermeki derűvel adta elő műsorát:

- Négy bicinium népdalokra, a 33 könnyű kórusból: Hidló végén; Kónyár Verka; Kerek utca; Az ürögi faluvégén.
 - Hét gyermekkar – IV.: Túl az Óperencián (Hárs Ernő szövegére).
 - Három nőikar – I. és III.: Lám megmondtam; Sallárom.
- (A műsorfüzetben valamennyi előadott mű szövegét közölték.)

– A *Harmónia Gyermekkar* a 33 könnyű kis kórusból énekelt egy csokorra valót. Ezeket a darabokat akkori ének-szakfelügyelő, volt zeneakadémiai évfolyamtársam Pálkás József ösztönzésére írtam, hogy a hivatalos általános iskolai énekkönyvek dalaiból válogatva második szöveget írjak hozzájuk. Hogyha vannak az adott osztályban jófülü gyerekek, szólaljon meg a két szólam. Még néhány háromszölamú is van közöttük. Keltezése 1969.

A Kriza János „Vadrózsák” c. gyűjtemények népi szövegeiből való a „Három -leánykar”, kelte: 1946, és azt a szilágyista tanítványaimnak írtam.

A hangverseny következő szereplője a **Musica Nostra Nőikar**. Alapító karnagya Mindszenty Zsuzsanna a vele való beszélgetésben így nyilatkozott:

– Boldogan vállaltam el a hangversenyen való közreműködést, hiszen Szőnyi tanárnő tanítványa lehettem a Zeneakadémián, és mély-ségesen tiszteltem őt mint zeneszerzőt, mint zenepedagógust és mint embert egyaránt. Hatalmas tudása, mindig naprakész tájékozottsága, derűs egyénisége példa számomra. Egész pályám során mindig éreztem, hogy ő ott áll a háttérben, és ha szükségem van rá, támogat, segít.

A *Musica Nostra* kórus 2014-ben, a tanárnő 90. születésnapján is föllépett a zeneakadémiai ünnepi hangversenyen. Akkor a Hat középkori himnusz énekeltük kamarazenei kísérettel. Most elsősorban a cappella művekben gondolkodtam. A *Musica Nostra* alakulásának évében, 1994-ben, Szőnyi tanárnő iránti tisztelem jeléül szinte az első mű, amit megtanultunk a *Canticum sponsae* – a *Menyasszony éneke* – volt. Úgy éreztem itt az idő, hogy felelevenítsük ezt a gyönyörű, nagy lélegzetű 7 perces kórusművet. Szövege latin nyelvű, az Énekek Énekéből vett részletekből áll. A földi szerelem szenvedélyes érzése nagyon közel áll a mélységes hit által az égiek felé irányuló önátadó szeretethez.

Ennek megfelelően különlegesen szenvedélyes a zene is. A kórusmű rövidebb, esetenként töredékes részekből épül, de egy visszatérő, gregoriánhoz hasonlatos unisono dallam összetartja a nagy formát. Sodró lendület, széles dimenziók, lenyűgöző csúcspontok teszik nagyszerűvé a *Canticum sponsae*-t. Fontos szó is van benne, melyet ezúttal Patak Zita énekelt, aki egykor a kórus tagja volt, ma már szólistaként működik.”

– A *Canticum sponsae* abból a korból való, amikor alig szólalt meg latin szöveg, vallásos tárgya miatt. Így lett a címe: „A menyasszony éneke”. Első előadása Bárdos Lajos lakásán volt, Bartha Dénes jelenlétében, zárt körben, a szerző, valamint Katanics Mária és Kistétényi Melinda előadásában. A kiadásra 1969-ben került sor a francia *Ledac* Kiadóban Párizsban. Mme Ledac, az ISME elnökségének volt a tagja, mint én is ugyanazon időszakban.

A műsor következő száma a Japán dalok című ciklus. Japán költők haiku-szerű rövidke versei kerültek megzenésítésre Kosztolányi Dezső kiváló fordításában. Valójában három karakterdarab – Gondolatok, Hó és Hold –, két „Jajszó” által megszakítva, melyek szövege azonos, de a zenei anyaga tükörfordítás jellegű. Egy-egy villanás valamennyi kis tétel, a zeneszerző zsenialitását mutatja, hogy ilyen rövid formákban is tökéleteset tud alkotni.

– A *Japán dalok szövegét Kosztolányi Dezső fordításából válogattam. 1963-ban voltam Japánban, annak zenéje ihletett, a kórusművek kelte: 1971.*

Végül a már említett Középkori himnuszok Sík Sándor fordításában című hat részes ciklusból énekel a *Musica Nostra* kórus két tételt.

• A Szűz Mária dicsérete eredetileg hárfá és triangulum kísérettel íródott, ezúttal a hárfát zongora helyettesítette. A szólót ismét Patak Zita énekelte, zongorán közreműködött Szekér Bernadett.

• A Szamárének egy középkori újévi szokást, a Bolondok ünnepét eleveníti föl, a nőikart ütőhangszereken igen virtuóz módon Láng Zénó kísérte.

A **Győri Leánykar** és karnagya Szabó Miklós részére született a Hat középkori himnusz. Első előadása a győri Városháza termében volt, kelte: 1988.

A himnuszok nem zongorakisérettel, hanem vonósnegyes, hárfá és ütőhangszer kamaragyüttesre íródtak.

Idézzük Mindszenty Zsuzsanna szavait: „Boldog és büszke vagyok, hogy együttesemmel felléphettünk Szőnyi Erzsébet tanárnő születésnap-i koncertjén. Nagy élmény számunkra, hogy jelen volt és meghallgatott bennünket!”

Kamarazene váltotta a kórusműveket. Szoprán szólóra és zongorára írt lírikus dalok, Meláth Andrea és Nagy Márta előadásában:

- Kedves (Kosztolányi Dezső, 1912);
 - Sappho szerelmes éneke (Ady Endre, 1909).
- A két dal kelte: 1946. Akkoriban – zeneszerzői tanulmányaim utolsó évében – zongoradarabok és dalok képezték műveim zömét. Nem tudtam, hogy a Sappho-t Kodály zenésítette meg. Viski János – zeneszerzés tanárom – figyelmeztetett rá, mikor már

megírtam. A két megzenésítés teljesen más. Az enyémen a zongora „hárfázik” végig.

Befejezésül a Budapesti Monteverdi Kórus énekelt. Vegyeskari műveket szólaltattak meg az alapító karnagy Kollár Éva vezényletével.

– A Budapesti Monteverdi Kórus által énekelt művek mind az utóbbi években készültek, közülük többet a kórusnak és karnagyának Kollár Évának írtam.

• Hótalán a hegyek inge (Nagy Gáspár, 1978 és latin liturgikus szöveg);

• Ima alkonyi harangszóra (latin liturgikus szövegre és ismeretlen csíkszentdomokosi költő strófáira). Az énekhangok között megszólaló kis harang éteri hangulatot áraszt: „Mondjatok áldást Úrnak angyalai, Énekeljete himnuszt és magasztaljátok őt mindörökké!” A művet Szeged város felkérésére 2005-ben komponálta a szerző Rozgonyi Éva és az általa vezetett Bartók Béla nőikar számára. Bemutatója Sándorfalván volt. A vegyeskari átírat Kollár Éva felkérésére készült.

• Dante: Calvado l'altr'ier per un cammino (Jékely Zoltán fordítása).

– A Dante szonett szövege: *Cavalcando l'altr'ier per un cammino* (Lóháton kocogtam minapában) Jékely Zoltán fordítása. A szövegválasztáshoz, a prózódia alakításához az olasz nyelv és irodalom jeles ismerője, dr. Eöszte László zenetudós tanácsa segített. A művet Nagy Márta kérésére a Törökbálinti Cantabile Vegyeskarnak és Vékey Ma-

rianna karnagynak írtam, egy olaszországi szereplésük alkalmára, 2013-ban.

A zongorakíséretet akkor is, most is Nagy Márta játszotta.

• Kívánjatok békét Jeruzsálemnek! Ps. 122.

– A „Kívánjatok békét Jeruzsálemnek” kezdetű kánon a 122. zsoltár szövegére készült, kelte: 1989. Először 1985-ben voltam Jeruzsálemben... azelőtt, akkor és azóta mindig kívánjuk, bár lenne béke már...

Kedves Tanárnő! Nagyon köszönöm olvasóink nevében is a mai beszélgetést. Hiszen mint mindig, nagyon sok érdekes adatot, különleges eseményt árult el számunkra. Harmonikusan társult múlt és jelen.

– *Habent sun fata libelli. A könyveknek megvan a maguk sorsa, mondják latinul. A zeneműveknek is. – Egyszer megírjuk, aztán sorsukra hagyjuk őket. A március 30-i koncert is erre volt példa.*

Az élmények elevensége pótolhatatlan és örökértékű. Köszönet az előadó művészeknek!

Márkusné Natter-Nád Klára

ASSZONYI ERZSÉBET 95

Kollár Éva köszöntője

Kossuth-díj (2003)

Liszt Ferenc-díj (1947)

Bartók Béla- Pásztor Ditta -díj (1995)

A Nemzet Művésze

Tisztelt Tanárnő, drága Erzsébet néni!

A mai hangversenyt családi körben rendezett köszöntésnek szánjuk. A 95. születésnap isteni ajándék, és tudjuk, hogy ebből az alkalomból hamarosan további méltóság teljes ünneplés is következik. Ám a mai napon, mi nem az életút fénylő állomásain kapott kitüntetések soroljuk elő, hanem azt a csodálatos Asszonyt szeretnénk boldognak látni, és szívbéli köszönetet mondani neki, aki gazdag életének teljességében, boldog feleség és édesanyai hivatása mellett egymaga többet tett a magyar ifjúságért, a magyar zene jövőjéért, mint sok-sok elődje és jelenkori követője. Pedig közülük sokan lehetnek büszkéek arra, hogy pályájukat Kodály Zoltán biztató gondolatához igazították: A ZENE MINDENKIÉ! Szőnyi Erzsébet életét ma is ez a vezéreszme világítja be.

Drága Erzsébet néni! Köszönjük, hogy mindig hűséges maradt fiatalkori tiszta eszméihez: tanított, komponált, segítő és irányító szerepet vállalt a magyar és a nemzetközi zenei élet számos területén, miközben énektanárok-karvezetők százainak adott kikezdetlen tudást a Zeneakadémián.

Különösképpen köszönjük, hogy minket, a tanítványokat gondos szeretettel vezetett a nekünk szánt hivatás felé, muzsikánkat ma is figyelemmel kíséri és segíti a munkánkat.

Szőnyi Erzsébet ragyogása, derűje és bölcsessége sokunkat vezetett át nehéz történelmi és személyes pillanatokon. Erzsébet néni ma is előre néz, és Teremtőjébe vetett mély hittel, bizakodva hirdeti: „Kodály Zoltán katonája vagyok!”

Adja a jó Isten, hogy sokáig így legyen!

Mi ehhez hálás szívvel, szeretettel kívánunk alkotókedvet és sok erőt!

Páty, 2019. március 30.

Kollár Éva

Tisztelettel,

Egyes példányok (ára: 300,-Ft) beszerezhetők:

Nagykanizsán: Katona Noémi előadónál a Hevesi Művelődési Központban (Széchenyi tér 5-9.)

Pécsen - Pécsi Nevelők Háza Egyesület székházában (Pécs, Szent István tér 17.)

Tatabányán Saltzer Géza karnagnál és a Szerkesztőségben

A MAKRANCOS KIRÁLYLÁNY VESZPRÉMBEN

Iskolatörténeti epizód 1959-ből

Nagy múltú veszprémi iskola jubileumi évkönyvét lapozgatom. Melyik iskoláét is? A magyar történelem a névcserek története. 1948–1991 között: Béke téri Általános Iskola. Korábban alapítója, a veszprémi püspök után így nevezték: az Irgalmas Nővérek Ranolder Intézete. Napjainkban a barokk idők jeles veszprémi püspökéről Padányi Schola Catholica. Mai térképen a Béke teret se találánk, most Ranolder tér. Aki keresi, a Vár alatt keresse. Párszáz lépésre a helyek, ahol a Fényes szelek felvételei készültek: Dubniczay-palota, Benedek-hegy. Hol járunk? Tíz évvel a film bemutatója előtt, évtizeddel a fényes szelek reményteljes korszaka után. 1959 májusában más szelek fújtak. 16 hónappal azelőtt történt Brusznjai Árpád, két hónappal azelőtt Mansfeld Péter kivégzése.

Azokat az éveket iskola, tanárok, diákok, szülők mindnyájan megsínylették. Ámde élni kell. Folytatni kell. Volt mit folytatni. A Béke téri intézmény – akkoriban leányiskola – élén zeneszerető igazgató áll Péterfy Adolf személyében, az ő vezetése alatt nagyon sikeres zenekar is működik (ezt, hangszerekkel együtt 1957-ben átveszi a zeneiskola). Az ének és az énekes színjátszás is virágzik. 1953 májusában Poldini: Vadrózsa c. kisoperáját négy estén adják elő a városi színházban, amely akkoriban művelődési házként és befogadó színházként működött. Decemberben Kodály Zoltán születésnapja alkalmából „kótaolvasó verseny”-t rendeznek: éneklés, dallamdiktálás, szolmizálás – normál általános iskolában (!), 147 tanuló részvételével. Igaz, Veszprém a zenében élén jár. Hiszen, Kecskemét után másodikként, ebben a városban indul zenei tagozatú osztály, épp 1953 szeptemberében. De az egy másik iskola (a dózsavárosi), és azok a gyerekek még csak elsősök.

Folytatni kell. Énekelni kell. 1956-ban új karvezető kerül a Béke téri iskolába, a Zeneakadémián frissen végzett Für Éva. Számára a Veszprémben töltött három év – így fogalmaz, mikor emlékeiről kérdezem – „szakmailag és emberileg is első szerelem”. Újjáalakult a kórus. Egy hetedikes tanuló „Karének Króniká”-ja rögzíti az eseményt: „A hangosbemondóban hirdette az igazgató bácsi, hogy aki karénekes akar lenni, az jöjjön próbára. Még ilyent nem hallottunk, hogy magunktól kell menni karénekekre. Eddig mindig úgy választottak ki közülünk, és ha akart valaki, ha nem, karénekesnek kellett lenni.” Az önkéntesség bevált: az énekkarosok létszáma eléri a 120 főt, túljelentkezés miatt egy idő után el kell tanácsolni a gyerekeket.

1. kép: Dalos Napok, Balatonfüred 1958.

Az Ó, felvirradt a szép óra kezdetű Mozart-kánon szólókvartettben történő éneklése a belépő a kórusba. Volt is eredmény. „A Für Éva tanárnő vezette iskolai énekkar nagy sikert aratott a balatonfüredi Dalos Napokon és a Kodály Hangversenyen” – olvassuk az iskola jubileumi évkönyvében az 1958. évi krónikát. 1. kép. 1959 májusában pedig színpadra vitték Szőnyi Erzsébet gyermekoperáját, A makrancos királylányt.

1959. Hol járunk? Egy több ezer km sugarú kör fókuszpontján. Évtizede, hogy Szőnyi Erzsébet, megtérve párizsi tanulmányújáról, Gémes Lajos pedig a Kaukázuson túlról, hadifogságból („ki Nyugatról, ki Keletről érkező”), újból összetalálkoztak, hogy ezentúl „megújult életük terhét-örömet együtt hordozzák”. Évtizede, hogy Szőnyi Erzsébet gimnáziumi tanári pályafutása (a Szilágyiban), politikai okokból, megszakadt. Tapasztalatai azonban gyümölcsöt érleltek, hiszen a tanulók kezében van A zenei írás-olvasás módszertanának három kötete; színpadi műveket (két balettet) is komponált gyermekeknek. Komponált már a „nagyok” színpadára is, baletteket, operát (Dalma), mikor rátalált a gyermekopera műfajára.

Gyermekopera? Pontosabban: gyermek-előadókra szánt opera? Igen, ez a régi-új műfaj (hazai családfája, tágasan értelmezve, a barokk iskolai színjátszástól Poldini Edéig ível) ekkoriban reneszánszát éli, hiszen a kodályi programnak úgyszólván magától értetődő terepe: hatványozza a színház és a zene személyiséget gazdagító-alakító hatását. Többen gazdagítják ekkoriban a gyermekopera (olykor, mondjuk, Kinder-Singspiel) repertoárját, Békefi Antaltól Ránki Györgyig. Alighanem Szőnyi az úttörő: e műfajban első darabja, A makrancos királylány, 1955-ben íródott; hamarosan bemutatták, rádiófelvétele is készült. Für Éva – Szőnyi Erzsébet növendékeként – még a Zeneakadémiáról ismerte

2. kép: A makrancos királylány, Veszprém 1959.

a kompozíciót, hogy azután a színpadra állításával koronázza meg veszprémi tanáréveit. 2. kép.

A Béke téri „normál” leányiskola 1959-es

veszprémi előadásainak közönsége a mű zongorakíséretes verzióját hallhatta, a többszólamú kórusok szövetét pedig néhol – szerzői jóváhagyással – egyszerűsítették. Négy alkalommal játszották, egyiken a zeneszerző is jelen volt. Az előadásokat ezúttal is színházban tartották, „nagy erkölcsi sikerrel, a tantestület és a gyerekek elismerő oklevelet kaptak [a megyei vezetéstől]. Az előadás bevétele 12614 Ft, összes kiadása 5104 Ft volt.” (Évkönyv, 145. o. A bevétel összege ma nem sokat mond, a ráfordításhoz viszonyított aránya azonban beszédes, egy kg kenyér pedig akkoriban 3 Ft. Különben is, Szőnyi Erzsébet műveit előadni megtérülő befektetés, minden időben.)

Für Éva további pályája a magánének felé fordult, tanított zeneiskolában Balassagyarmaton, tanárképző főiskolán Szombathelyen, nyugdíjas éveiben pedig a Zeneakadémián; számos koncertet adott, 80 évesen is pódiumra lépett a Nádor Teremben. Egy egészen más területen is munkálkodott: éveken át vezetett aktív zeneterápiás csoportot Intaházán, az egykori Aranykretrecben.

A 95. születésnapját ezekben a hetekben ünneplő Szőnyi Erzsébet mindmáig új meg új alkotásokkal gazdagítja a lelkeket. A makrancos királylány országjárása pedig, nagyszínpadon és iskolákban, azóta is tart: az egykori Bartók Teremtől (ahonnan 1960-ban élő adásban közvetítette a televízió) a mai Erkel Színházig, kecskeméti református iskolától pécsi zenei általánosig, a szegedi tanárképző gyakorlójától a székesfehérvári Vörösmarty Színházig (csak itt, 1992-ben 50 alkalommal játszották!) hosszan sorolhatnók állomásait. Most felidézett, 60 évvel ezelőtti veszprémi előadása: az első állomások egyike.

Köteles György

A PÉCSI KAMARAKÓRUS 60 ÉVES JUBILEUMI KONCERTJE, TILLAI AURÉL ÚJ MISÉJÉNEK BEMUTATÓJÁVAL

Jubileumi évadjának záró koncertjét tartotta március 20-án, a Kodály Központban, a 60 éve, 1958 októberében alakult Pécsi Kamarakórus, mely a megalakulást követő ötödik évtől 30 éven át, mint a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusa öregbítette Pécs városának és a magyar kóruskultúrájának hírnevét a nagyvilágban és itthon egyaránt. Nem véletlen, hogy az együtttest és alapító karnagyát, Tillai Aurélt is Magyar Örökség-díjjal tüntették ki, utóbbi pedig – aki 20 éven át Dobos Lászlóval együtt, azóta pedig egyedül vezeti a kórust – Kossuth- és Liszt-díjjal és Erdemes Művész címmel is elismerték. Tillai Aurél emellett, mint zeneszerző is jelentős életművet tudhat maga mögött, melynek legnagyobb részét saját kórusa mutatta be.

A pályafutása alatt mintegy 60 kitüntetéssel és rangos minősítéssel, csaknem 40 versenydíjjal, közte számtalan győzelmet aratott együttes, mely többek között Corkban, Toursban, Knokke-Heistben, Debrecenben és Spittalban is első helyet, illetve nagydíjat szerzett, mostani műsora, akárcsak az október 27-i, jubileumi egyházzenei koncertjéé a Lyceum Templomban, rendkívül igényesen építkező, színes és a kórus repertoárját híven tükröző volt, mely az e téren versenytapasztalatait mindig is jól felhasználó Tillai Aurél munkáját dicséri.

A koncert az első koncertnek és a mostaninak is jellegét adó Orazio Vecchi „Jó ez a fény” című madrigállal kezdődött. Az ezt követő Monteverdi madrigállal, a kórus első lemezére is felvett Cor mio volt.

Ezt követően Dr. Miseta Attila, a pécsi egyetem rektora, Mindszenty Zsuzsanna a KÓTA elnöke, a Kodály Zoltán Társaság nevében Kertész Attila elnök, úgy is mint a Tillai tanítványok doyenje, Kutnyánszky Csaba, a Liszt Ferenc Zeneművészeti

Egyetem rektor helyettese, úgy is, mint ifjabb tanítvány, a Bárdos Lajos Társaság nevében pedig Márkusné Natter-Nád Klára főtktkár köszöntötte a Pécsi Kamarakórust és karnagyát.

Visszatérve a műsorra, a két reneszánsz madrigált követően a barokk korból két protestáns motettakülönlegességet hallhattunk a Pécsi Kamarakórustól: Heinrich Schütz Keresztelő János szavait idéző Ich bin eine rufende Stimme (Kiáltó szó vagyok a pusztában) című motettáját és Johann Christoph Bach – a nagy Johann Sebastian nagybátyja – Ich lasse dich nicht (Nem bocsájtalak el, míg meg nem áldasz) kezdetű kettős kórusos motettáját, mely Jákob Istennel való tusakodásáról szól.

Az első rész legszínesebb része a romantika három mesterének

egy-egy műve volt: Rossinitől a Salve, o vergine Maria című Mária-éneket hallottuk, Griegtől az Ave maris stellát, míg Brahms a Szerelmi dalkeringőiből hármat, mindegyiket a maga stílusához illő választékossággal szólaltatta meg a Pécsi Kamarakórus.

A koncert első felének zárása a kortárs zenéé volt. A belga Vic Nees (1936-2013) spanyol nyelvű Nuestra Señora de la Soledad (Magányos Szűzanya) című műve mérsékelten kortárs hangvételű, melyet a Pécsi

Kamarakórus jó színvonalon szólaltatott meg, kiemelkedő volt a mű előadásában Megyesi Schwartz Lúcia légiiesen telt altszólója és Murin Jaroszlav erőteljes brácsázása.

A koncert első felét az idén 74 esztendőös angol John Rutter újromantikus popkórusos egyházzenei slágere, a Candlelight Carol (Gyertyafényes karácsonyi dal) zárta, melyet kecsesen finom könnyedséggel adott elő a Pécsi Kamarakórus.

A 60 éves jubileumát ünneplő Pécsi Kamarakórus Kodály Központbeli koncertjének második fele hozta a leginkább várva várt két produkciót, Tillai Aurél új miséjének ősbemutatóját, után pedig a kórus és karnagya által mindig is példaképnek tekintett Mester, Kodály Zoltán Budavári Te Deumának előadását, pécsi szólisták és a Pécsi Egyetemi Kórus közreműködésével.

Tillai Aurél most bemutatott Missa secunda (Második mise) című mintegy 20 perces időtartamú alkotása tavaly ősszel készült el, a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. A mű előadási apparátusa a vegyeskar mellett, orgonával és kis létszámú fúvósapparátussal kiegészített vonószekerek, mely így egy kisebb méretű szimfonikus zenekarnak felel meg, így templomi, liturgikus szolgálatra is alkalmas.

A mű egyik legjellemzőbb sajátossága, hogy a kórus kiemelt vokális szerepe mellett, a hangszerek is, szinte végig a mű folyamán, gazdag énekes karakterrel szólalnak meg, erősítve a mű és a szöveg üzenetének könnyebb befogadhatóságát a nagyközönség köreiben is.

A Glória nagyszerű ötlete az a kissé meghitten visszafogott hangszeres rész, melyben az orgona viszonylag hosszú elmélkedő szólóját az oboa és a fagott folytatva vezeti fel az „Et in terra Pax hominibus” kórusrészt, majd ismét egymást váltogatva fonódnak egybe a vokális és hangszeres „énekszólamok”, hogy aztán a Quoniamtól egy kedves kedélyes táncos lüktetésben jussanak el a Cum sancto spirito csúcspontjára.

A Sanctus is ugyanebben a megbékélt hangvételen szól, szép csellószóval kezdve a tételt, majd a kórus szépen építkező dallamát a fuvola és a kürt, vonósok kísérette hangszeres közjátéka vezeti el, a tétel Kodályt megidéző allúziójáig (Pleni sunt caeli et terra / Dicsőség betölti a Mennyet és a Földet), melynek zeneileg kétszeri azonos megismétlése, hangsúlyozottan a példaképnek is tekintett Mester iránti tiszteleten át dicsőíti az Urat. A Hosanna viszont inkább a barokk mesterek stílusának játékos-kedélyes felidézésével éri el hatását.

Az orgonakíséretes oboaszólóval induló Agnus Dei (Isten báránya) tétel, melyet még a korábbiaknál is gazdagabb zenei anyag tesz igazán meghitté, s ezúttal a fúvósok mellett elsősorban a vonósok ölelnek át és fognak össze, jól áttekinthető és átél-

hető polifon szöveget alkotva a teljes előadói apparátussal, a Dona Nobis Pacemben (Adj békét Uram!) a kórusal együtt jut el, egy az Úr kérésteljesítésében bízó Ember lecsendesedő hangjáig, mellyel zárul Tillai Aurél új miséje.

A régi tagokkal kiegészült Pécsi Kamarakórus épp karnagya új művének bemutatásában nyújtotta talán jubileumi koncertje legjobb teljesítményét – a koncertet záró műben, összkar jellege miatt, ezt nem tudtuk különválasztani –, a Pannon Filharmonikusok fúvós szólistái végig nagyon finom, meleg, puha tónussal játszottak, a vonóskar játékát is ez a szólamokon belül is egységesen szép játék jellemezte. Tillai Aurél egy ragyogó misét írt, mely több kisebb kórusal és zenekari apparátussal rendelkező együttesnek és városnak is tökéletesen alkalmas lehet.

A Pécsi Kamarakórus, Tillai Aurél vezényelte, 60 éves jubileumi koncertjét Kodály Zoltán Budavári Te Deuma zárta, egy emlékezetes előadás részesei lehettünk a Kodály Központban, ahol mintegy 80-100 énekes vállalkozott Kodály művének előadására, s a régi Pécsi Kamarakórus-tagok és Tillai Aurél tanítványok között olyan kiválóságokat is láthattunk-hallhattunk énekelni, mint dr. Lakner Tamás, a Pécsi Egyetemi Kórus és a Bartók Férfikar karnagya, dr. Szabó Szabolcs, a Komlói Pedagógus Kamarakórus karnagya, dr. Hoppál Péter, korábbi kulturális államtitkár, a Mohácsi Bartók Vegyeskar karnagya, s még folytathatnánk.

A szólisták pedig a jó pécsi hagyományt folytatva a város zenei életének egykori és mai kiváló képviselői voltak egytől egyig. A soprán Kuti Ágnes volt, aki a Mozart Kórus tagja, az alt a Pécsről operaházi karriert befutott Megyesi Schwartz Lúcia, a tenorista a szintén Pécsről az Operaházig jutott, egykori Bartók Férfikari tag, Horváth István, akinek kórustársa volt, a most már a Pécsi Nemzeti Színházban is főszerepeket éneklő bariton, Bognár Szabolcs. Első helyen kell kiemelni a két operaházi énekest, Megyesi Schwartz Lúciát és Horváth Istvánt, mindketten hangjuk lírai szépsége mellett megcsillantották az egyre bővülőbb drámai karakterüket is.

A Pécsi Kamarakórus és a Pécsi Egyetemi Kórus(karigazgató dr. Lakner Tamás) maximális odaadással, drámai erővel és lírai szépségekkel teli előadásban mutatta fel a Kodály-mű vokális nagyszerűségét, a Pannon Filharmonikusok pedig mind precizitásban, mind dinamikai erővel nagyszerű zenekari teljesítményt nyújtottak, a 88 éves életkorát meghazudtolóan erőteljesen, néha pedig kifejezetten szenvedélyesen is vezénylő, Tillai Aurél pálcája alól.

Kovács Attila

Amtmann Prosper és Bartók Béla Emlék-díjas zenei szerkesztő

"Szálljon föl énekünk" - de hogyan?

XV. MAGYAR KARVEZETŐ KONFERENCIA

A Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem 2019. április 6-án a fenti címmel tartotta hagyományos karvezető konferenciáját a Zeneakadémia Kupolatermében. Közzöljük az előadások rövid összefoglalóját:

Dr. Kutnyánszky Csaba:

Parlare cantando, vagy Cantare parlando? - Gondolatok a reneszánsz zene szövegkezelési problémáiról

Kutnyánszky Csaba előadásában a reneszánsz kóruszene előadásmódjának egy olyan kérdésével foglalkozott, mely alapvetően határozza meg a formálást, a helyes frazeálást és a dikciót: előadásának középpontjába a szövegkezelést állította. A képekkel és hangzóanyagokkal gazdagon illusztrált előadás során nem csupán arra mutatott rá, hogy a művek eredeti nyelven történő előadása áll a legközelebb a szerzői elképzelésekhez, de közismert, a hazai kórusoktól gyakran hallható művek előadásának nyelvi nehézségeire is felhívta a figyelmet. Szó esett a kevert nyelvű művekről, a latin nyelvű művek megszólaltatásának kérdéseiről, a német- a francia- és az olasz nyelv olyan sajátosságairól, melyek meghatározó módon alakítják a formálást. Olyan nyelvészeti kérdéseket is érintett előadásában, mint az angol nyelv magánhangzó-készletének módosulása, mely új megvilágításba helyezte az angol madrigál-irodalom versszerkesztési elveit is. Végül egy Marenzio-villanella megszólaltatásán keresztül mutatott rá a „fájdalom” metaforájának értelmezésére az itáliai reneszánszban.

Bubnó Tamás, Mezei János

Gyermekhangképzés a Budapesti Énekes iskolában

A Pauk-módszer – a gyermekek és felnőttek kíméletes, de ugyanakkor természetes és intenzív hangképző metódusa – valójában az európai belcanto hagyomány ápolását jelenti, ami egységes hangzást, tiszta intonációt eredményez és alkalmas a szóló-feladatok megvalósításához is. A Budapesti Énekes Iskola – és a Budapest környéki énekes iskolák is – ezt a hagyományt követik, amely hagyomány tulajdonképpen a másfélezer évvel ezelőtti pápai énekiskola (a Schola Cantorum) örököse, s amelynek folytatói a nagynevű európai Schola Cantorumok Bécsben, Bázelen, Lipcsében és Anglia-szerte.

Saját házuk tájára fókuszálva: a Pauk Anna tanárnő - nekünk Anni néni - féle énekhang-karbantartás a Budapesti Énekes Iskolában az alapokhoz tartozik, s ennek mindennapos használata természetes és magától értetődő a tanulók és a tanárok számára egyaránt.

Pauk Anna a Budapesti Zeneakadémián a 30-as években tanult zongora és ének szakokon, majd a Bécsi Zeneakadémián ismerkedett meg Szamosi Lajos tanítványaként a "szabad éneklés" módszertanával és gyakorlatával, amit aztán a saját praxisában is alapvetővé tett. Az olasz bel canto és a bécsi klasszika zenei formálásának ötvözete ennek a módszernek az alapja, s rendkívül alkalmas arra, hogy már a kisgyermek számára is olyan hangképzési alapokat adjon, amelyek egész életükben irányítónak szolgálnak a különféle stílusú zenék megszólaltatása során. Az ülő- és állóskálák (meghatározott gyakorlatsorok), az ún. skáladalok (bizonyos népdalok és műdalok) mind arra szolgálnak, hogy az énekhang a lehető legkevesebb akadállyal és machinációval küzdjön meg – akár gyerekekről, akár ifjú emberről, vagy felnőttről legyen szó. Ennek elősegítésére került a módszertanba a "vetítés", a "mögé-állás" fogalma, a "belső csengés" elhagyása, ami a csonthalláson át az agyba érkező hangképet jelöli meg sok énekes zárt és befelé irányuló, "gombócos" éneklésmódjának okaként. (Ennek a módszernek a technikája és eredményei igazolódtak akkor, amikor pl. Alastair Thompson, a King's Singers énekegyüttes első tenor szólistája és hangképzője vázolta igen hasonló elképzeléseit „A szabad éneklés művészete” című cikk-sorozatában.) A hangképzés tematikájához kapcsolódóan nagyon fontos annak az alaprepertoárnak a kialakítása is, amely a gregorián éneken alapuló, az európai polifónia fejlődését végigkövető, s egészen a kortárs művekig terjedő széles bázisra épít, s a gyerekek életkori sajátosságait figyelembe véve rendszeres templomi fellépéseken teszi lehetővé ennek a napi gyakorlatba való átültetését. A hangszerstanulás szintén elengedhetetlen része a képzésnek, hiszen ezáltal lép be a "kiküzdött jó" fogalma és elismerése a gyermek lelkébe, valamint ezáltal válik tudatos, felkészült zenésszé és lép át lassan a műkedvelőből a profeszionista kategóriába. Optimális esetben így az énekes növendék a teljes Schola-hagyomány művelőjévé, birtokosává válik, sőt annak továbbadójává, mind a családi, gyülekezeti, mind a hivatásos zenész közegekben.

Lánczky Edit:

Vokálpolifonikus esélyek a középiskolában

Vajon a globalizáció és a digitalizáció világában felnövekvő nemzedék számára mekkora esélye van a régizenével való sikeres megismerkedésnek? El lehet-e érni ennél a korosztálynál, hogy kedvvel és értőn énekelje a reneszánsz repertoár darabjait? Mik a régizene tanításának pedagógiai előnyei és lehetőségei? Előadásomban ezekre a kérdésekre kíséreltem meg választ adni a magam tapasztalatai, az Eötvös József Gimnáziumban eltöltött több mint 25 év, és a Tutti Cantabile tíz éves

gyakorlata alapján.

Legelső sorban szeretném leszögezni, hogy reneszánsz kórusmuzsikát tanítani bármilyen korosztálynak nagyon is megéri, hiszen a kóruséneklés legegyszerűbb alapjait fektetik le ezek a művek. Ha a hangképzés és kórushangzás felől közelítünk a homofon chanson irodalomból kiindulva tökéletes fokozatossággal, valamint a természetes és tudatos hangformálás eszközeivel juthatunk el a polifonikus muzsika remekműveig. Középiskolában rendkívül fontos, hogy az idegen nyelvek tanulásában is a lehető legtöbb impulzus érje a fiatalokat. Ennek kiváló eszköze lehet a művek eredeti nyelven való éneklése mellett, a szövegek tanulmányozása, lefordítása, megértése is.

Bár az énekelhető művek számát némileg korlátozza az énekkar típusa, létszáma és felkészültsége, de ha a karvezető megfelelő rugalmassággal választ darabot és a betanítás során is szabadabb teret enged a kreativitásnak, a középiskolában megszokott feltételekkel is sok minden megvalósítható. Tekintve, hogy a reneszánsz kórusművészet elég nagy szabadságot ad az előadónak, nem kell tartanunk attól, hogy például a madrigál basszus szólamát hangszerrel helyettesítsük, vagy egy gitárral támasszuk meg.

Rendkívül fontos a fiatalok a darabhoz, a korszakhoz való személyes kötődésének kialakítása. Megéri a fáradságot, ha a mű megtanulását nem betanításnak, hanem a gyerekekkel közös alkotói folyamatnak tekintjük. Tapasztalataim szerint a legmagasabb szintű pedagógiai hozzáadott értéket a projekt-módszer tudja generálni, ahol egy tágabb értelmezés szerves részét képezi a reneszánsz zene, például egy témanap/hét elemeként vagy egy színdarab kísérőzeneként.

Végezetül, a magam részéről a természetes hangzás kialakításán túl, mindenképpen a historikus előadásmódra való törekvés mellett tenném le a voksomat, hiszen minden korszak muzsikája autentikus interpretációban tündöklök a legcsodálatosabban. Arra biztatom karvezető kollégáimat, hogy ne sajnálják a kutatásba, darabválasztásba és betanításba fektetett energiákat, mert igenis létezik út, amely a középiskolás diákokat elvezeti a reneszánsz vokálpolyfónia befogadásához.

Kovács Gábor:

Szém-Fülesek, avagy kórus Hang-Kép(e)zés Parti/sc/umban

Az amatőr kóruséneklés „polifon” helyzetben van. Egyre fogynak a kórusok, egyre kevesebb a motiváció, egyre hanyatlak a színvonal. Ha nem így lenne, akkor miért is volna szükség egy ilyen konferenciára – ilyen címmel? A kórushangképzés, mint önálló diszciplína elvétve fordul csak elő az oktatásban. Ez tanácstalanságot és gyakran afféle Münchhausen-jelenséget generál a karvezetők jelentős hányadában. Abban a szerencsés helyzetben lévén, hogy két város – Szeged és Nagyvárad – főiskoláinak kórusát vezethetem és (immár több, mint 20 éve) taníthatom őket a kórusvezetés csínjára-bínjára (kórushangképzésre például), különösen megtisztelőnek érzem, hogy beszámolhatok arról, ahogy ezekkel a kórusokkal dolgozunk. Az előadás második része a régizene témakörét érintette, de terjedelmi okok miatt ennek ismertetésétől most eltekintenek és csak a hangképzésre összpontosítva adok közre néhány gondolatot.

A kóruséneklés/kórushangképzés/kórusművészet összetett szó 18 éves korom körül – amikor első amatőr kórusommal önállóan dolgozni kezdtem - kezdett olyan kérdéssé válni számomra, amelyről ösztönösen megérezttem, hogy bonyolultabb feladat, nagyobb felelősség, mint amilyennek első látásra mutatkozott. A problémát elsősorban az okozta, hogy nem igazán tudtam mit kezdek a kórushangzás kérdésével, hiszen a Zeneakadémián és a Budapesti Monteverdi Kórusban olyan hangzás és szakmai színvonal vett körül, amelyet nagyon nehéz volt összeegyeztetni a „rögvalósággal”: az igazi amatőr kórusok hanganyagával. Főiskolás kórusaim (Argenteus Vegyeskar, SZTE ZMK Vegyeskara – Szeged, Partiumi Keresztény Egyetem Vegyeskara – Nagyvárad) tagjai nagyrészt szintén amatőr énekesek, rengeteg féle énektechnikával a könnyűzenétől a népzeneig. Ahhoz, hogy színvonalas munkát végezhessünk, mindegyik együttesnél el kellett érni azt a „hiteles” kórushangzást, ami lehetővé teszi, hogy ne úgy énekeljenek, ahogy tudnak, hanem úgy, ahogy akarnak. Mivel erre nagyon kevés példát találtam az általam belátható világban, kénytelen voltam magam felállítani azokat az elveket, amelyek mentén ez a cél megvalósulhat. Ebben a legnagyobb segítséget a régizenetől kaptam, ahol a rugalmasság, az előadónak a zeneszerző partnereként való részvétele, vagy (horribile dictu!) az improvizáció alapfeltétele az előadásnak. Mivel soha nem tudtam mit kezdeni azokkal a produkciókkal, amelyek előre beállítottak és mindig ugyanolyanok (sajnos az esetek nagy részében ugyanazokat a hibákat is rendre ismételve ...), elsőrendű feladatnak a kórus és karvezető közti érzékeny és magas szintű kommunikáció kifejlesztését, valamint a kórus részéről a reakció rugalmasságának és pontosságának elemi igényét tartottam. Mivel kórus-tagjaimat karvezetésre is én tanítom, ez a komplex feladat végül is egy olyan kompakt karvezetői és kórusénekes műhelyt hozott létre, amely meglehetősen különbözik az általam ismert oktatási intézményekétől. Az alábbiakban megkísérlem felvázolni ennek alapelveit. Szükségesnek tartom előrebocsátani, hogy aki trükkös hangképzési gyakorlatokat vár, vagy mágikus recepteket, az csalódnai fog. Megeshet, hogy semmi újdonságot nem fog találni az olvasó a leírtakban, ha azonban jobban utána gondol a dolognak, akkor könnyen felismerhet a környezetében (vagy éppenséggel a saját kórusában!) olyan alapkérdéseket, amelyek megválaszolásához talán segítséget talál ebben a cikkben.

Egy amatőr kórus HITELES hangzását a következő karvezetői elvek határozzák meg:

- *Ahogy tud, vagy ahogy akar?*

Sajnos nagyon gyakori jelenség, hogy a kórus egyfajta személytelen, „mesterségesen beállított” hangvétellel (szándékosan nem írok hangképzést, hiszen ez az előadásmódra is vonatkozik) énekel.

- *Egyen-hang, vagy saját?*

Az előzőekkel összefüggésben, a karvezetőnek kötelessége (volna ...), hogy a kórus „hozott anyagából” megtalálja annak esztétikus, SAJÁT hangzását, figyelembe véve az adottságokat és elkerülve azt a tévedést, hogy más, általa ismert kórusok

hangzásképét mindenképpen követendő mintának tekintse. Ennek fontos része, hogy eldöntsük:

- *Oratorikus, vagy kamara-hangzást kívánunk létrehozni? Ez természetesen függ a kórus létszámától, működési kereteitől, stb. Mindenképpen fontos azonban leszögezni, hogy a kettő a mindennapi próbamunka tekintetében (is) nagyon különböző egymástól.*

A következő két kérdés már túlmutat a szorosán vett hangképzés témakörén:

- *Kinek? Miért?*

Közel harminc év tapasztalata (nem utolsó sorban diplomakonzertek darabválasztási vitái!) alapján határozottan állítom, hogy a repertoár kialakításában sokkal szélesebb látókörre volna szükség, mint amivel ma az amatőr kórusok karnagyainak nagyobbik része rendelkezik. Koncerteken, versenyeken se szeri se száma a szemmel láthatóan (és – sajnos – füllel hallhatóan!) „ad hoc” választott daraboknak. Ennek okát én a szakmai restségben látom. Sokkal könnyebb évtizedek óta megörökölt, megfáradt darabokat (a hozzájuk kötődő, gyakran rémes rossz tradíciókkal együtt) pusztán „szokásjog” alapján repertoáron tartani, mint egy koncepciózus, a fenti kérdést valóban megválaszoló repertoárt kiépíteni. Félreértés ne essék: ebbe beletartoz(hat)nak a fent említett évtizedes tradíciót képviselő darabok is, de újragondolva, megtisztítva, felfrissítve. Az internet korában már nehezen állja meg a helyét az az érv, hogy „nem tudom hol keressem ...”

- *Emlékmű, vagy kommunikáció?*

Az előző kérdéshez kapcsolódik annak eldöntése, hogy bele kívánjuk-e venni a közönséget is az „üzletbe”, vagyis előadásunkkal kommunikálunk-e, vagy, ahogy a régi mesterek megfogalmazták, végig kívánjuk-e kísérni a koncerthallgatót érzelmileg is a műsor dramaturgiáján, lelkiállapot-változásokon vezetjük-e át, vagy – mintegy üvegfal mögött – lehetőleg minél inkább kottahűen interpretáljuk a kórusműveket és rá bízunk, mit kezd velük ...

Jómagam mindenképpen az első verzió mellett vagyok. Ehhez azonban az szükséges, hogy kórusunk képes legyen erre a fajta a kommunikációra. Ez gyakran sokkal nehezebb, mint elsőre gondolnánk.

Technikai kérdések

Alapelv: előbb gondolkodni, utána énekelni! Ez mikro és makro közelítésben egyaránt érvényes és szükséges! Úgy gondolom, hogy csodák nincsenek. Kérem, bocsássa meg nekem a tisztelt olvasó, hogy a közszájon forgó beéneklő gyakorlat-özön jelentős részét (amelynek kritikátlan kötelező-voltát karvezetés-oktatásunk egyik mostohán kezelt területének tartom) próba eleji időpocsékolásnak tartsam, olyan koncepciótlan ál-tevékenységnek, aminek hatását igen ritkán tapasztalhatjuk a koncerten, vagy akár a próba további részében – akár olyan darabokban is, amelyek a virtuóz hangképző gyakorlatokban már szereplő problémát tartalmazzák. Arról nem is beszélve, hogy az esetek többségében a kérdéses probléma az ún. „hangképző gyakorlatokban” sem kerül megoldásra.

Ennek leggyakoribb oka az, hogy a karvezetői kánon részét képező (gyakran szellemes, olykor kifejezettel ostoba) gyakorlatok (Lali a lila ló, a tornyon lévő ominózus erkély, a mendegélő mandarin, a csövön csavargó csúf csiga és tettestársaik) talán alkalmasak lehetnek a próba jó hangulatának megteremtésére, a ráhangolódásra etc. Tegyük szívünkre a kezünket és kérdezzük meg magunktól: hallottunk-e már olyat, hogy egy kórus évekig (évtizedekig!) lelkesen ismételt bizonyos „beéneklő” gyakorlatokat, amelyeket minden egyes próbán javíthatni kell, vagy rosszabb esetben mechanikusan végigpörög a javítás igénye nélkül. Tessék mondani, ez mire jó? Valódi fejlődést csak nagyon gondos válogatás és határozott koncepció mentén várhatunk. (Ahol azonban ez jelen van, ott a fent említett gyakorlatok jelentős része, „megmértetvén és könnyűnek /szükségtelenül nehéznek/ találtatván”, nagy eséllyel előbb-utóbb úgyis az archívumban találja magát és elfoglalja méltó helyét a történelemben ...)

Ennek az áldatlan helyzetnek az oka pedig nem más, mint hogy a karvezetők gyakran a „tetőtől” kezdik az építkezést, anélkül, hogy az alapot, vagyis magának a hangnak a megszólalási pillanatát kontrollálnák. Nem szükséges hosszasan fejtegetnem azt az alapigazságot, hogy minden a hang megszólalása ELŐTT dől el, fejben és fizikálisan egyaránt. Feladatunk tehát (továbbra is amatőr kórusokról beszélünk!) hogy a kórust alkotó rengeteg féle hang „legkisebb közös pontját” megtaláljuk, ahonnan az egész hangképző folyamat elindulhat, majd a mechanizmusokat egymásra építve minél több tényezőt automatikussá (=automatikusan jól megoldott!) tegyünk. Ez a karvezető nagyfokú tudatosságát, következetességét és türelmét (a kórustagokét is!) igényli.

A saját praxisomban ezt a kérdést két fő elvre redukáljuk:

1. Folyamat és energia

Aki tud kerékpározni, az tud énekelni is. Az első pillanatra tán meghökkentőnek tűnő hasonlat nagyon nagy segítségünkre van a kórusmunkában. Nem mindegy ugyanis, hogy álló, vagy haladó hangokat énekel a kórus. Sajnos egyre gyakoribb tapasztalat, hogy (főleg a kotta leolvasásának fázisában) az énekes egymást követő, szeparált, különböző (szerencsés esetben a kottában írottakkal megegyező ...) magasságú beszéd-hangokként valósítja meg a feladatot („Egy kis dombra lecsücsülünk” - effektus). Ugyanezt folyamatos dallammá „konvertálva”, mentálisan és fizikálisan egyaránt egészen más mechanizmus veszi át a szerepet, ami már alapját képezi annak, amit kórushangzásnak nevezünk. Arra törekszünk, hogy a hang dinamikája (összekacsintás azokkal, akik tudják, hogy nem a hangerőről beszélünk – ld. Bárdos: Életet az éneke!) már egy tartott hangnál is maximálisan jelen legyen. Ha van folyamat, akkor van haladás is. Ha van haladás, akkor van mögötte cél is. Ha van cél, akkor nincs idő/energia rosszul csinálni!

2. Vizualitás

Könnnyű elképzelnünk Józsi bácsit, a helyi péket (alapító tagja a kórusnak!), amint szakszerű instrukciónk alapján gondosan emelgeti a lágy szájpapdot, vagy centeket számolgat, hogy tisztább legyen az akkord, majd rövidesen úgy dönt, hogy a lágy szájpap helyett a próba idejét inkább egy söröskorsó emelgetésével teszi hasznossá. Nem célravezető, ha túl szakszerű

az instrukció. Nálunk a képszerűség válik be, ahogy az alábbiakban láthatjuk.

Levegővétel

Kitérünk a „támasz” kérdésének lengőütése elől és a következőket vizualizáljuk: a levegővétel az, amikor az ember egy kívül haladó panorámaliftben elindul fölfelé, majd fölé az x-edik emeletre, ahol a lift csenget, majd kinyílik az ajtó és emberünk kilép a folyosóra, aminek a végén van az úti cél. A folyamatot nem szeretném itt túlmagyarázni, csupán a kulcsszavakat jelölöm meg, továbbgondolás céljából: panorámalift, emelet, fölé, csenget, kinyílik, kilép, folyosó.

Ennek a mechanizmusnak mellékhatása, hogy újragondolandóvá teszi az „avizó” értelmezését. Kórusaim koncertjén sokszor feltűnő a szigorúan vett „karvezetés” (= a darab „elbábozása”) hiánya. Hiányról persze nem beszélhetünk, sokkal inkább az ú.n. „új generációs karvezetés” elemeinek alkalmazásáról, amelynek a tananyagba való beemelése (magán)véleményem szerint (hasonlóan pl. a fuvalistákhoz, akik a nemrég még különlegességnek tartott multifóniát ma már evidenciaként kezelik, tanítják és alkalmazzák) több, mint sürgető feladat volna.

Hangindítás

„Négy /hat/ szócskát üzenek, vésd jól kebeledbe!” Ezek pedig:

1. Idő

Az idő akkor is halad, ha mi alszunk. A muzsikusz feladata, hogy az idő folyamatára ablakot nyisson, annak haladását, a láthatatlant, láthatóvá tegye. Az énekhang indítása a levegővétel folyamatának egy másik folyamatba való átvitele, valahogy úgy, ahogy a sétáló ember egy mozgójárdán folytatja az útját (ami a fent említett folyosó végén található, ugyebár ...)

2. „Első molekula”-elv (na jó, ez három szócska...)

A hangindítás folyamatába való átlépés mindig a képzeletbeli „első molekula” rezgésbe hozásával kezdődik. Ez az a pont, amit az énekesek általában megspórolnak, vagy átugranak. A választás egyszerű: a zökkenésmentes, finom hangindítás lehetővé teszi a kontrollált folytatást (emlékezzünk: ahogy tud, vagy ahogy akar?), az első molekula átugrása pedig nem.

3. Tér

A folyamatot (hosszúság, idő) újabb koordinátával egészítjük ki: szélesség. A hang szélesítésének vizualizációja elsősorban az intonálhatóság szempontjából hasznos. A kórusénekes hangképzése talán itt tér el leginkább a magánénekesétől, aki bátran „gömbölyíthet”, hiszen nem kell azzal foglalkoznia, hogy a legnehezebb állásokat is mások hangjával való tökéletes homogenitással oldja meg. Célunk hogy a hangok individualitásának megtartása mellett, találjunk egy olyan területet, technikát, ahol összetalálkozhatnak és egy új hangzási minőséget hozhatnak létre. Mivel nem célunk az iménti magasröptű fejtegetéssel ijesztgetni kórustagjainkat, inkább a szélesítés fogalmával dolgozunk, ami mindaddig kiválóan bevált. Előnye a fogalomnak, hogy rugalmasan tágítható (ha nem elég homogén a hangzás, akkor a hangot még szélesebbre képzeljük). Természetesen mindennek megvan a maga bonyolult énektechnikai oka és magyarázata, de ez Józsi bácsit (a helyi péket), vagy a péntek este 8 órai hallgatót momentán nem biztos, hogy olyan intenzíven érdekli.

4. Fókuszálás

A kórus hangindításának negyedik alapelve a célzott hangindítás (be)gyakoroltatása. Ez a „folyamat és energia” kérdéssel függ össze. Az instrukciók arra irányulnak, hogy úriember, ahogy nem eszi le, úgy nem is „énekli le” a saját ruháját, hanem a hangot előre irányozva és célzottan hozza létre, valahogy úgy, mintha egy levelet (aminek köztudomásúlag van hosszúsága és szélessége) csúsztatna be egy levélbedobó nyíláson.

Mindezeket mi egy hosszú „sz” hangzó segítségével tanuljuk. Az „sz” minősége (energiája, színe, magassága) csalhatatlanul elárulja, hogy jó helyen járunk-e és segítségével nagyon könnyen javíthatjuk az esetleges hibákat. Hadd jegyezzem meg, hogy kezdetben a kórustagok jókat somolyogtak olyan instrukcióimon, mint „legyen a hangzó egy nagy terccel magasabb”, aztán rájöttek, hogy ez bizony előre viszi a dolgot (és a hangot!) és ma már az a rendkívüli, ha a próbakezdő „sz” NEM szólal meg tökéletesen!

Intonáció

Szögezzük le: minden körülmények közt, kötöttségmentesen tisztán intonálni csak egy kórus képes. A témának meglehetősen terjedelmes szakirodalma van (többek közt Kardos Pál írásai), ezért magával az intonációval csak hangképzési szempontból kívánok foglalkozni.

Egy kórus tökéletes intonációja kétféle fogalmat érinthet:

1. hangmagasság

2. hangszín

A hangmagasság-béli disztonálás elleni harc mindennapos feladata a karvezetőnek, gyakran azonban nem gondol bele abba, hogy az énekesek hangszínének „széttartása” ugyanolyan zavaró hatást kelt, mintha a hangmagasságok homogenitása sérülne. Alapvetően mindkettő egy problémára vezethető vissza (tekintsük evidenciának, hogy „botfűlű” énekesünk nincs ...): a minden énekesnél azonos énektechnika hiányára. Hiszen a Rozgonyi Tanárnő előadásában oly szemléletesen bizonyított Kardos-féle iskola elveinek megvalósítása e nélkül lehetetlen! Ennek elkerülése (megelőzése!!) érdekében Part/iumban a következő fogalmakkal barátkozunk:

1. Hangprojekció – vagyis a hang előzetes pontos elképzelése. Ez már a levegővétel során megtörténik, de ha nem, akkor a próbafolyamatban mindig megfelelő időt hagyunk rá. Ha szükséges, meg sem szólaltatjuk a hangot addig, amíg belső hallással pontosan elő nem képezi (Jóságos Ég, van ilyen szó egyáltalán??) az énekes.

2. Folyamat – erről már volt szó, de itt a feladat az, hogy az egymás után következő hangokat ne egymás nyakába, hanem egymás elé sorjazzák. Ezt így írásban nagyon nehéz elmagyarázni, legjobb, hogyha megpróbálják valahogy így:

3. Felszálló légmozgás – vagyis a hang soha nem közlekedhet légtüres térben. Kell, hogy legyen alatta egyfajta „virtuális

alátámasztás”, olyasmi, mint a sárkányrepülőket fenntartó „termik”.

4. A hangmagasság-váltás = dimenzióváltással. Gyakorlatilag minden hangmagasság-váltással egy másik felhang-rendszerbe kerülünk. Ha ezt a „dimenzióváltást” (amit a régi mesterek még tudtak és számon tartottak!) megéreztetjük a kórusall, akkor a hangok megkapják az őket megillető súlyt és jelentőséget, hasonlóan a zongoraművész billentésének „alaposságához”. Ezt mi a kórusokban a nagy szekunddallal (a zenetörténet legnagyobb drámájával!) gyakoroljuk, és a haszna felmérhetetlen!

Hangzóképzés

Végtelenül sokat lehetne ezen a kérdésen filozofálni, de itt most én csak néhány dologra szorítkoznék. Mindig elképedek azon, hogy – jóllehet a szöveg kiemelkedő szerepe a kóruséneklésben minden karvezető és kórustag számára evidencia – milyen mostohán kezelt jelenség ez a gyakorlatban! Soha nem felejttem el azt az elementáris felháborodást, amely egy ú.n. félprofesszionális (értsd: sok zenetanár is énekel benne) kórus részéről zúdult rám, amikor többször is konokul arra kértem őket, hogy a darab végén harsogó „AMAAAN” helyett énekeljenek inkább Amen-t. A dialektus (a Partiumi Kórus tagságában Erdély minden tája képviselteti magát – beszédjünkben) szép és megőrzendő dolog, de a kóruséneklésben nagyon meggondolandó, hogy milyen mértékben van helye. Szép, szép (?...), amikor Karai Sárközi karikázója sárközi dialektusban zeng, de ugyanek Kodály 121. genfi zsoltárában már nem biztos, hogy helye van.

Kórusainkban evidenciaként kezelt tény a „kórus-magyar”, amelyben az „e” nem „a”, az „á” nem „a”, az „ő” nem „ó”, és így tovább. Következésképpen használjuk a (Kodály által következetesen előírt!) „ë”, vagyis „kétpontos e” hangzót, valamint a hosszú magánhangzókat hosszúnak énekeljük – és ez tetszik nekünk. A világos hangzóképzést – az érthetőségen kívül – azért tartjuk nagyon fontosnak, mert nagyon erősen befolyásolja az intonációt. Mindennapos dolog, hogy – ha már említettük – az „Amen” helyetti „Amën” anélkül „teszi helyre” a harmóniát, hogy ehhez bármiféle más instrukcióra szükség volna. Ugyanígy „Szëmëm a bércëkre vetëm” és így tovább... Rengeteg időt és (főlősleges – mert ismétlődő) energiát takarítunk meg ezekkel az egyszerű eszközökkel.

Kórusaink „beéneklése” általában 8-10 perc. Másrészt viszont a fenti alapelveket a próba teljes folyamán gyakoroljuk, ezért aztán

1. a koncerten egy „összekacsintásnál” többet nem kell foglalkozni vele

2. amit e módszerekkel tanulunk, azokat gyakorlatilag soha nem kell újratanulnunk (legfeljebb az új kórustagoknak megtanítanunk), hanem akár évek távlatából is tökéletesen működnek.

Befejezésül még egyszer szeretném leszögezni, hogy gondolataim célja nem valamiféle (ki)oktatás, mindössze azt kívántam összegezni, hogy a keleti és délkeleti „végeken” mit is tartunk a kóruséneklésről, hogyan viszonyulunk hozzá, mit gondolunk arról, hogy hitelesség, naprakészség, progresszív művészet és oktatás. Abban bízunk, hogy egy-egy gondolat, kulcsszó gyökeret ver és továbbgondolásra serkent olyan kollégákat, akik tán ugyanazokkal a problémákkal küzdenek mint mi. Ha sikerült előbbre segíteni őket, akkor már megérte.

Rozgonyi Éva:

„Szálljon fel énekünk” – de hogyan?

Titelalátal cím, erre próbált hangzó választ adni a Szegedi Bartók Béla Nőiakar 12 tagú kis csapata a Kupolában április 6-án.

A hogyanra egyszerűnek tűnik a summás válasz: jól, hajlékonyan, kiegyenlítően, ugyanakkor differenciáltan, ha kell, erőt sugározva de soha nem forszirozottan – és még folytathatjuk a sort. Mindezt hihetetlenül sokrétű és türelmes, folyton újrakezdő munka teremti meg, magvetése a beéneklő gyakorlatokkal kezdődik. Ha összevetjük a magánénekesi és az ének-kari hangzóképzést, az azonos célok – helyes légzéstechnika, rekesz-támasz, bemelegítés, ambitus növelés, dinamikai árnyalás képességének csiszolása, szövegmondás, helyes artikuláció stb. – mellett van egy lényeges különbség. A karvezetőnek a sokféle hangból kell megteremteni a kiegyenlített homogén hangzást. Úgy is mondhatjuk, hogy meg kell építeni a hangszerét. Kiegyenlített, maradéktalan unisono nélkül kórusról aligha beszélhetünk.

Természetesen egy rövid bemutató csak néhány szemelvényre ad időt azokból a gyakorlatokból, amelyek variánsait megunhatatlanul gyakorolja a vegyes karból nőikarrá alakult Bartók kórus immár több mint három évtizede Kardos Pál tanítása nyomán. Háttérmagyarázatból is csupán a legszükségesebb kerülhetett elő – teremtett világunk gyönyörű belső rendjét, változatosságát felvillantva.

A próba eleji légző-gyakorlatokat, lazító tornát most mellőzve váltott levegővel hosszú zöngével indult a beéneklés, majd az „m”-ből magánhangzók formálása következett.

Kényelmes légében, kis hangterjedelmű pergő gyakorlatok váltották a hosszan tartott egységesre csiszolt hangzókat. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy sohasem gépiesen, de egyéni igénnyel és felelősséggel, ugyanakkor hallgatva a szomszédot! Kvint terjedelmén belül maradó más-más vokálist használó fordulatok nagy szekundus szekvenciája következett, majd egy-két többszólamú példa és kánon. Az első néhány gyakorlat szekvenciáit (nem csak felfelé, lefelé is!) kényelmes ambituson belül tartva később komolyabb magasság és mélység is cél. Helyes testtartással, rekesz-támasszal a nagyobb ugrások is előkerülnek, mindig lendülettel; esetleg bőlintással is segítve az arzis-tézis formálását. /Bárdos: Életet az énekbe!/
Legszívesebben nagy betűkkel írnám: a beéneklő gyakorlat is zene! Azt már szinte restellem hangsúlyozni, hogy zongorával megalapozni az a capella kóruskultúrát - fából vaskarika.

Az októv 12 egyforma félhangra osztott temperációja óriási vívmány, de a maradéktalan tiszta intonáció ettől igencsak eltér. A hegedűs tisztára hangolt kvintje egy picit szélesebb, mint a temperált kvint. Ez a „pici” különbség a tizenkettedik kvintnél már kicsivel több, mint a félhang negyed része. Kevésnek tűnik, de igazítás nélkül elviselhetetlen. Hallgassunk

meg néhány hármashangzatot a Salzburgi Dóm egyik orgonáján. Czifra János karnagy úr látható a videón; ugyanaz a hang, ami gyönyörű X akkordban, érdes, hamis, lebegő a másik hangnemben. Az orgonán jól látható, hogy c-é között nem két, hanem három fekete billentyű van. Bővebb magyarázatra ez a pár sor nem ad lehetőséget, a bemutatón elhangzottak azok a gyakorlatok, amelyek kialakíthatják az igazodás finom képességét. Csak azt ne higgyük, hogy nem kell minden próbán újra meg újra megküzdeni érte!

(Aprócska kitérő: a hónapok hossza 30-31 nap ill. 28, négyévenként 29!)

Könnyen érthető magyarázat és számos gyakorlati példa írásban is fellelhető Kardos Pál: Egyszólamúság az énekkari nevelésben c. munkájában (1968). Újabb kiadása 2007-ben jelent meg. Bővebb, tudományos kifejtés a Karvezetés III. Intonáció c. könyvben található (1970, ill. átdolgozott kiadás: 2017)

A KÓTA szíves segítségével egy napos továbbképzés lesz e tárgyban Szegeden 2019 október végén vagy november elején.

Dr. Heltai-Duffek Ildikó: **XV. Magyar Karvezető Konferencia**

A Budapesten működő Arte Semplice Kamarakórust 2011-ben alapítottam énekelni szerető kis baráti társaságból, amely az évek során fokozatosan bővült. Összetétele vegyes – minden tekintetben: amatőr vegyes kar, amely különböző zenei előképzettségű tagokból áll. A kórus repertoárján jellemzően reneszánsz, kora-barokk, valamint XX. századi és kortárs zeneszerzők darabjai szerepelnek. Főként a cappella műveket énekelünk, mert így az előadás nem függ az adott helyszín hangszere adottságaitól. Repertoárunkon a reneszánsz szerzők művei között is megtalálhatóak mind egyházi, mind világi szövegre komponáltak. Egyházi darabok közül Victoria (O magnum mysterium, Ave Maria, Magnificat), Tallis (If Ye Love Me, O Lord, Give Thy Holy Spirit, O nata lux), Sweelinck (Miserere) és Kapsberger (Omnes gentes plaudite manibus) művei szerepelnek a koncertjeinken. Világi szerzeményeket különböző nyelveken éneklünk – a művek eredeti nyelvén. Így például olaszul (Arcadelt: Il bianco e dolce cigno, Josquin: El Grillo, Monteverdi: Cor mio, mentre vi miro és Si ch'io vorrei morire, Vecchi: So ben mi ch'a bon tempo), angolul (Bennet: Weep, O Mine Eyes, Farmer: Fair Phyllis I Saw, Morley: April Is in My Mistress' Face), franciául (Arbeau: Pavane, Certon: La, la, la je ne l'ose dire, Jannequin: A ce joli mois de mai és Ce mois de mai, Lassus: Bonjour, mon coeur), németül (Hassler: Tanzen und Springen) és spanyolul (Encina: Cucú).

Személy szerint mindig is közel állt hozzám ez a korszak. Nem tudom felidézni, hogy mi volt az első – vagy egyáltalán volt-e – olyan esemény, találkozás, ami meghatározó élmény lett volna, mindenesetre középiskolás koromban már biztosan szerettem reneszánsz műveket énekelni – noha ott leánykarban (Ady Endre Gimnázium Leánykara, vezetője Kiss Csaba volt), illetve női karban (Kölcsey Kórus, vezetője Tamási László) énekeltem –, találkoztam Palestrina, Bruck, Victoria, Weelkes és Wilbye műveivel. Szintén középiskolás koromban ismerkedtem meg az olasz nyelvvel és kultúrával, ennek hatására került előtérbe a reneszánsz korszak – és elsősorban az olasz nyelvű zeneművek.

Annak, hogy miért éppen ezeket a műveket választom, vagy választottam, azonkívül, hogy személyesen szeretem ezeket a darabokat, a kórus szempontjából több oka is van. Egyrészt általánosságban elmondható, hogy az ebben a korszakban keletkezett műveket egyszerűen jó énekelni – tekintettel arra, hogy valóban énekhangra írták azokat, figyelembe véve az emberi hang természetes adottságait. Emellett a kórustagjaim között végzett kis közvélemény-kutatás eredménye az, hogy a kórusénekeseknek ezek a művek általában már a darabok tanulása közben is élményt okoznak, nem csak a próbafolyamat azon szakaszában, amikor már az egész mű kezd összeállni. Másrészt – habár például a madrigál műfaját tekintve terjedelmében többségében rövidebb darabokról van szó –, ezek adott esetben olyan komplex művek, amelyek számos képességet, készséget kívánnak a kórusénekesektől a mű tartalmi mondanivalójának kifejezése érdekében. (Ezek természetesen más korszakok zenéinek előadásában is fontos elemek, képességek.)

Az Arte Semplicének – tekintettel arra, hogy amatőr együttes – kezdetben egyszerűbb, homofon szerkesztésű műveket választottam, mert ezek a szólamok együtt mozgása miatt ritmikai szempontból könnyebbek, viszont a tiszta hangzás, a szólamarányok és a szólamokon belüli egységes – homogén – hangzás kialakítására is alkalmasak. Fokozatosan az összetettebb, polifon szerkesztésű művek felé is nyitottam, amelyben fontos a szólamok önállósága, az énekesek részéről szükséges a szólisztikus attitűd és a természetes, könnyed éneklésmód és hangképzés. Ezeknél a műveknél a partitúraolvasásra is figyelmet lehet fordítani. Legyen szó akár polifon, akár homofon szerkesztésű művekről, mindkettő alkalmas a szövegszerű előadásmód, illetve a különböző nyelvek kiejtésének elsajátítására – vagy legalább az erre való törekvésre.

A mai előadásokon több alkalommal szó esett a beéneklés jelentőségéről. Az amatőr együtteseknél ezeknek a gyakorlatoknak a hang bemelegítése és az intonációs képesség fejlesztése mellett a hangképzés – vagy inkább „hangadás” – szempontjából is fontos szerepük van. Például egy-egy nehezebb – vagy nehezebbnek vélt – műrészletnél vissza lehet csatolni a beénekléshez, hiszen adott esetben az énekesek azt a „problémát” a beéneklő gyakorlatnál már minden különösebb nehézség nélkül megoldották. A kórusvezetőnek nagy a felelőssége ebből a szempontból is, hiszen amatőr kórusnál ő maga az énektanár is, ezért szükséges, hogy a karvezető maga is figyelmet fordítson a saját hangképzésére.

Fontos szót ejteni arról, hogy a reneszánsz korban keletkezett művek máig meghatározóak a kórusművészetben. Számos XX. századi és kortárs szerző írt és ír madrigálokat, amelyek kifejezésmódjukban, témájukban és/vagy szövegükben (Tasso, Christopher Marlow, Shakespeare szövegek) kapcsolódnak a reneszánsz-kori madrigálokhoz. Néhány példa előbb magyar, majd külföldi szerzők művei közül – a teljesség igénye nélkül: Kocsár Miklós: Négy madrigál, Kodály Zoltán: Négy olasz madrigál, Orbán György: Come Away, Petrovics Emil: Hervadáskor, Selmeczi György: Két madrigál nőikarra, Tóth Péter: Magyar madrigálok stb. Külföldi szerzők művei: Jean Belmont: The Passionate Shepherd to His Love, Pietro Clausetti: Due

canti a cique voci – L'ombra dei boschi d'Aser és Saltavan ninfe, William Hawley: Io son la primavera, Morten Lauridsen: Les Chansons des Roses, Jaakko Mäntyjärvi: Four Shakespeare Songs stb.

A 2018 májusában megtartott doktori koncertem tematikája tulajdonképpen a madrigál volt, amelynek címe lehetett volna ez is: Madrigálok nyomában. Különböző korszakokban keletkezett angol, olasz és magyar nyelvű művek hangzottak el az Arte Semplice és a debreceni Kölcsey Kórus előadásában. Ezen a hangversenyen készült a következő felvétel: a fent említett Clausetti Due canti a cique voci – L'ombra dei boschi d'Aser és Saltavan ninfe című műveket az Arte Semplice Kamarakórus előadásában, kérem, hallgassák szeretettel. (A felvétel a Régi Zeneakadémia Kamaratermében készült 2018.05.26-án a DLA Zárókoncertemen).

„ZENG AZ ÉNEK, SZÁLL A DAL...”

Ünnepi hangversennyel köszöntötte a Solymári Férfikar fennállásának 50. évfordulóját

„A földön semmi sem alkalmasabb, hogy a szomorút vidámmá, a vidámat szomorúvá tegye, hogy bátorságot nyújtson a csüggedőnek, büszkeséggel töltsse el az alázatost, kisebbitse az irigységet és a gyűlöletet, mint a zene.” (Luther Márton)

Ezzel a mindannyiunkhoz szóló idézettel kezdte a Solymári Férfikar ünnepi hangversenyén megnyitó beszédét Wenczel Mihály, a kórus elnöke.

Mindig nagy öröm, amikor egy férfikórus koncertjéről tudósíthat a krónikás, - hiszen a múlt századhoz képest igencsak megfogyatkozott a férfikarok száma -, hát még, ha a szóban forgó kórus fennállásának több évtizedes jubileumát ünnepelheti. Ilyen ünnepre került sor április 27-én, amikor a Solymári Férfikórus hangversenyt rendezett fennállásának 50. évfordulója alkalmából a Solymári Apáczai Csere János Művelődési Ház nagytermében.

Az „arany” évforduló kapcsán érdemes röviden áttekinteni a kórus történetét, amelynek előzményei visszanyúlnak a XIX. századra; hogy most nem a 134. évfordulót ünneplik, csak a történelem viharainak köszönhető. Solymár első férfikórusát 1885-ben Hugo Laurösch osztrák mérnök alapította, aki 1913-ig, hazájába való visszatéréséig volt a kórus vezetője. 1913 és 1920 között Taller Tamás solymári fúvószenekar-vezető vette át a kórus irányítását, majd 1920-tól 1946-ig Spitzkopf (Szepes) Béla tanító lett az ének-karnagya. A kórus 1932-ben felvette a Cecília Dalkör nevet és ezen a néven működött egészen 1946 tavaszáig. Sajnos, az áldatlan politikai viszonyok következményeként ekkor Solymár lakóinak – és így a Dalkör tagjainak – nagyobb részét kitelepítették, ezért a kórus működése megszűnt.

1968 augusztusában megérett az idő a férfikar újraalakítására. Az ötletet a Solymáron rendkívüli népszerűségnek örvendő és mélyen tisztelt Magyar Ferenc újságíró vetette fel, javaslatára a szervezést Pappert Ádám, a szakmai irányítást Kelemen Istvánné vállalta Temesi (Tix) Mátyás kántortanító segítségével. A Férfikar hivatalosan 1969. január 30-án alakult meg a „Hazafias Népfront Férfikórusa, Solymár” néven.

1976-ban Kempelen Tünde, a Kultúrház akkori igazgatónöje vette át az ének-kar irányítását, aki a Férfikórus közreműködésével megszervezte a Solymári Zenei Hetek hangversenysorozatát. A rendezvénysorozat a mai napig is működik Bárdos Lajos Zenei

Hetek néven, budapesti székhellyel.

1984-ben Marosi Albert lett a kórus szakmai vezetője 1987-ben bekövetkezett tragikus haláláig, őt Korsósné Havasi Cecília követte 1989 januárjáig,

ekkor választották meg az ének-kar karnagyának Gerenday Endre főiskolai tanárt, aki 16 éven keresztül állt a Férfikar élén lánya, Gerenday Ágnes közreműködésével. 2005-ben adta át a karnagyi pálcát korábbi tanítványának, Tóth Árpádnak, ő Juhász Diánát hívta maga mellé segítőnek. 2011-ben Tóth Árpád, megnövekedett teendőire hivatkozva lemondott a kórus vezetéséről, egy évig Fábrián Attila ének-zenetanár, karnagy és Juhász Diána együtt irányították a szakmai munkát, majd 2012-től Fábrián Attila a Férfikórus karnagya.

A Férfikórus rendszeresen részt vesz a KÓTA által szervezett minősítéseken, legutóbb 2009-ben Hangverseny Kórus minősítést ért el. Három alkalommal vett részt kórusversenyeken ahol egyszer ezüst, kétszer pedig bronz fokozatot szereztek.

A kórus több alkalommal járt külföldön, így szerepelt már Ausztriában, Erdélyben, a Felvidéken, Hollandiában, Lengyelországban, Olaszországban, Izraelben és többször Németországban.

1990-ben a Solymári Férfikórus a Helytörténeti Társasággal közösen az országban elsőként élesztette újjá a Hősök Napja ünnepét, amelyet 1917-től 1945-ig minden évben május utolsó vasárnapján rendeztek meg az elesett magyar hősök emlékére. Példájukat csakhamar az egész ország követte, 2001-ben a magyar Országgyűlés törvényt alkotott a hősök emlékének megőrkítéséről.

Szép hagyományt teremtett a kórus a pünkösdvasárnapi műsoros délutánok megrendezésével melyek 1993-tól kezdve 20 éven át a község rendezvényei közé tartoztak, a Férfikar 1997-től résztvevője és szervezője a Solymári Adventi Koncerteknek is. Az énekkar történetének fényképes dokumentumait a Művelődési Ház előcsarnokában kronológiai sorrendben összeállított kiállításon lehetett nyomon követni.

A Solymári Férfikórus működése során igen széles repertoárt állított össze: a XX. századi művek, a népszerű operakórusok, romantikus kórusművek és a régi zene nagy alakjainak művei mellett kortárs zeneszerzők kórusai is szerepelnek programjaikban. A Férfikar a „klasszikus” dalanyag mellett gondot fordít arra is, hogy a solymári német nemzetiségi hagyományok ápolásának aktív részese legyen, ezért műsorukon solymári sváb dialektusban előadott népdalok is szerepelnek.

Az április 27-i ünnepi hangversenyt tenorkürtön és trombitán megszólaló fanfárzene nyitotta meg, Wenczel Mihály és Bonivárt Gergely (az énekkar tenor tagjának kislánya – lám, itt a lehetséges utánpótlás!), majd az énekkar egy Bulgáriából származó kórusköszöntő éneklése közben vonult fel a színpadra. „Zeng az ének, száll a dal, mely összefűz...” – hangzott a dal, jó érzés volt látni és hallani a délcegen bevonuló férfikart.

Wenczel Mihály elnök ünnepi beszédében többek között kihangsúlyozta, hogy ennek a közösségnek alappillérei a múlt és hagyományok iránti tisztelet, egymás megbecsülése, megértése és a közös célokba fektetett hit. A hosszú évek alatt bárki is csatlakozott a kórushoz és bárhonnán is jött, legyen az énekes, vagy karnagy, ha akarta - ha nem, de egy részében biztosan solymárivá vált. Megismerte a település szokásait, átvette azt az értékrendet, amit ez a közösség képvisel és magáénak érezte és érzi azt a kapcsolatot, amit a helybélieknek jelent szülőfalujuk. Ebben a szellemben jutottak el a Templom térről a Szentföldön át a Szent Péter bazilikáig, mindig büszkén képviselve Solymárt. Ezt a szellemiséget szeretnék továbbadni utódaiknak és kívánják, hogy legyen, aki tovább viszi ezt a gondolatot.

A férfikar először a hagyományok előtt tisztelegve egy hangulatos sváb dalcsokkal nyitotta meg a hangversenyt, majd F. Schubert Májusi bordala szólalt a tavasz és az éltető nedű dicséretéről.

Igazi különlegesség következett, amelyről talán nem sokan tudnak: Szokolay Sándor Kossuth-díjas zeneszerző a Három Epigramma Janus Pannonius verseire című művét 1976-ban a Solymári Férfikar számára írta és ő is tanította be. A Férfikar azóta is repertoárján tartja a kórusművet, amelyet most is virtuóz előadásban szólaltatott meg.

Két olasz zenemű következett ebben a blokkban: egy hangulatos olasz katonadal (Quattro cavai), amelyet eredeti nyelven énekeltek, és Verdi Ernani c. operájából a Banditák bordala.

Az 1990-es első Hősök Napján énekelt programra emlékezve szólalt meg ezután Verdi Lombardok c. operájából a Vitézek kara, ezt pedig Karai József Kecskeméti toborzója követte.

A kórus számára itt egy kis pihenő következett, a közönség eközben a Férfikórus életéből Elisch Richárd által válogatott képekben gyönyörködhetett és korábbi zenei felvételek részleteit hallgathatta,

az összeállítást Pálffy Sándor készítette.

A visszatérő énekkar elsőként Kodály Zoltán: Ének Szent István királyhoz c. kórusművét szólaltatta meg átélte, elgondolkodtató előadásban, majd nagyon megható percek következtek: a kórus levonult a színpadról, sötét lett a teremben és egy gyertya fénye mellett a már eltávozott énekparti tagok nevei jelentek meg a kivetítőn, miközben a kétoldalt felállt Férfikar Schubert: Deutsche Messe c. kompozíciójából a Heilig, heilig c. részletet énekelte bensőséges, puha hangzással.

Az ismét színpadra álló Férfikar ezután a németek betelepítésének 300-ik évfordulója alkalmából első ízben 2010-ben megrendezett Betelepítési Emléknappal előtt tisztelegve korábbi karnagyja, Tóth Árpád: Die Donau fließt ... kezdetű kórusművet adta elő.

A hivatalos programot két a cappella kórusmű és egy operarészlet zárta: Eugen Suchon: Szülőföldem tája és Gárdonyi Zoltán: Jere bé violám c. művei a férfikarok kedvelt előadásai darabjai közé tartoznak, majd Weber: Der Freischütz c. operájából hangzott el a Vadászok kara.

A köszöntők és a kóruszászló felszalagozása után a jelen lévő régi tagok is csatlakoztak a Férfikarhoz és együttes előadásukban felhangzott Verdi: Nabucco c. operájából a Rabszolgák kórusa.

A szünni nem akaró tetszésnyilvánítás végén a közönség együtt énekelte a Férfikórusral a már Solymár „hymuszává” vált, Taller Mátyás által 1987-ben Németországban írt és a férfikarok ajánlott „Im Ofner Bergland” című kórusművét, amelyben a szótól Taller István énekelte.

A rendkívül hangulatos, jól megszerkesztett, az 50. évfordulóhoz minden tekintetben méltó hangverseny műsorszámait Fábrián Attila karnagy dirigálta, az értő, a kórusral együtt lélegző, nagyszerű zongorakíséret Székér Bernadett kiváló művészi tehetségét dicséri.

Köszönet illeti Solymár Nagyközség Önkormányzatát, a Német Kisebbségi Önkormányzatot, a különböző cégeket és magánszemélyeket, akik anyagi támogatásukkal lehetővé tették és teszik a Férfikar zavartalan működését.

Wenczel Mihály elnök úr ünnepi köszöntőjét egy mondással zárta: „Aki énekelni akar, mindig talál dalt hozzá” – majd hozzátette, hogy szerencsére társakat is. A Solymári Férfikar az elmúlt évek alatt mindig megtalálta azokat a társakat, akik egyformán fontosnak tartják a hagyományok ápolását, az igényes, szép kórusművek magas színvonalú megszólaltatását, a különböző programok segítségével az együttlélegző közösség megőrzését és megtartását. Kívánjuk a Solymári Férfikarok, hogy az elkövetkezendő, sokszor 50 évben is folytassa értékteremtő, értékmegőrző tevékenységét nemcsak szűkebb hazájára, hanem az egész magyar kóruskultúra javára.

Gerebday Ágnes

PRÁGÁBAN NYERT ARANY MINŐSÍTÉST A MARCZIBÁNYI TÉRI KODÁLY ISKOLA LEÁNYKARA

14. alkalommal rendezték meg Prágában március 21-24. között a Young Bohemia Kórusfesztivált, amelyen 16 ország 24 együttese vett részt. Egyetlen magyar kórusként a Marczibányi téri Kodály Iskola Leánykara képviselte hazánkat, elsőprő sikerrel.

A nemzetközi zsűriben helyet foglaló Hellmuth Drewes, Michele Josia, Milan Kolena, Miriam Nemcová, Jan Steyer és Haig Utidijan döntése alapján a Marczibányi téri Kodály Iskola Leánykara arany minősítést érdemelt kategóriájában.

A leánykarok között a magyar együttes mellett szlovén, amerikai, német és svéd kórus versengett. A Marczibányi téri Kodály Iskola Leánykarának versenyprogramjában Marenzio, Weelkes, Kocsár, Martinu, Kodály és Tóth Péter művei szerepeltek.

Az iskola napi működésében az alapító, Kodály Zoltán által megálmodott, Éneklő Magyarország egyik utolsó végváráként ma is a kórusélet a főszerep. Óri Csilla és dr. Uherezky Eszter Artisjus-díjas karnagyok 2000 óta vezetnek közösen a kórusokat, amelyek évtizedek óta eredményes résztvevői a hazai és nemzetközi versenyeknek, fesztiváloknak.

A Magyar Örökség Díjjal, valamint Magyar Művészetoktatásért Díjjal kitüntetett Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gim-

názium és Zenei Alapfokú Művészeti Iskola egyike azoknak az intézményeknek, amelyek a mai rohanó, lélekvesztett világunkban megpróbálják őrizni a Kodály Zoltán által kijelölt hagyományokat, amelyek elsődleges célja az érzelmi intelligencia kialakítása a művészeti nevelésen, ezen belül a kóruséneklés magas színvonalának megteremtésén keresztül.

Papageno

A 2019. ÉVI KARVEZETŐ VERSENY EREDMÉNYEI

2019. április 7-én került megrendezésre idén 14. alkalommal a Lantos Rezső emlékére meghirdetett karvezető verseny. A megmérettetésen minden esztendőben pártatlan zsűri előtt mérik össze tudásukat a zenei felsőoktatás karvezető-képzéseiben részt vevő hallgatók, illetve a két éven belül diplomát szerzett kóruskarnagyok.

A zsűri tagjai voltak:

- Erdei Péter professzor, Liszt- és Bartók-Pásztory díjas karnagy, érdemes művész – a zsűri elnöke,
- Gerenday Ágnes a Budapesti Lantos Kórus karnagya, a KÓTA Művészeti Bizottságának elnöke,
- Jos Vranken egyházzeneész, Pro Cultura Hungarica díjjal kitüntetett karnagy (Hollandia),
- Gráf Zsuzsanna Liszt- és Bartók-Pásztory díjas karnagy, érdemes művész.

Az elődöntőben közreműködött a Magnificat Leánykar (karnagy: Szbellédi Valéria, a döntőben az Új Liszt Ferenc Kamarakórus (karnagy: *Nemes László Norbert*).

A verseny repertoárja (kötelező és lapról vezénylési feladatok):

ELŐDÖNTŐ:

- I. Lapról vezénylés:
 - Bárdos Lajos: Ave Maria
- II. Kötelező művek:
 - Tóth Armand: Rorate caeli,
 - Orbán György: O gloriosa,
 - Tóth Péter: Ubi caritas

DÖNTŐ:

- I. Régizenei mű:
 - Thomas Weelkes: Hosanna to the Son of David
- II. Lapról vezénylés:
 - Josef Rheinberger: Sanctus (Cantus Messae)
- III. Kötelező művek:
 - Kocsár Miklós: Hálog hasadj meg,
 - Kocsár Miklós: Nunc dimittis,
 - Kocsár Miklós: Májusi kétségbeesés.

A verseny végeredménye:

- I. díj (a Lantos Rezső Alapítvány díja): Sárosi Dávid (LFZE Zenekar- és Kórusvezető BA II. évf.),
- II. díj (a Zeneakadémia Alapítvány ösztöndíja): Szarka Tamás (LFZE Kóruskarnagy MA I. évf.)
- III. díj (a Kecskeméti Kodály Intézetért Alapítvány díja): Márkus István (LFZE Zeneelmélet-Kóruskarnagy művész tanári szak, IV. évf.)
- A Magyar Kodály Társaság különdíja: Zsíros Levente (LFZE Zenekar- és Kórusvezető BA II. évf.)
- A Kontrapunkt Kiadó különdíja: Mészáros Mátyás (LFZE Kóruskarnagy MA I. évf.)
- A Capella Silentium Kamarakórus különdíja: Zsíros Levente (LFZE Zenekar- és Kórusvezető BA III. évf.)
- A Kardos Pál Alapítvány különdíja: Kaczor László (LFZE Énekzenetanár-Kóruskarnagy művész tanári szak, V. évf.)
- Közönségdíj (A Budapesti Lantos Kórus ösztöndíja): Márkus István (LFZE Zeneelmélet-Kóruskarnagy művész tanári szak, IV. évf.)

A verseny támogatói voltak: a Zeneakadémia Alapítvány, a Lantos Rezső Alapítvány, a Kecskeméti Kodály Intézetért Alapítvány, a Magyar Kodály Társaság, a Kontrapunkt Kiadó, a Kardos Pál Alapítvány, a Budapesti Lantos Kórus, a Capella Silentium Kamarakórus, valamint Ordasi Péter Liszt-díjas karnagy.

Együttműködő partner: a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége – KÓTA.
Budapest, 2019. április 8.

Dr. Kutnyánszky Csaba
tanszékezető egyetemi tanár

KICSINYEK KÓRUSAINAK XV. ORSZÁGOS FESZTIVÁLJA **VIKÁR BÉLA EMLÉKÉRE**

Napfényes hétvége köszöntötte a legkisebb énekeseket Kaposváron 2019. május 11.én . Kerekesné Pytel Anna a Kodály iskola egykori legendás énektanára, karnagya fáradhatatlanul szervezi évente a kórustalálkozót, amely több, mint koncert- egyben közösségi élmény a gyerekeknek- táncház, játszóház, szakmai eszmecsere a karnagyoknak, és természetesen minősülési lehetőség is a kórusoknak az Éneklő Ifjúság mozgalom keretein belül.

A helyszín ezúttal a Szivárvány Kultúrpalota volt, ez a különlegesen szép, a szecessziós és art deco stílus jegyeit hordozó épület. Lamping József tervei alapján épült 1928-ban, díszítése magyaros és egyiptomi motívumokat is tartalmaz. A 2010-ben befejeződött felújítás óta Kaposvár kulturális életének egyik kiemelkedő helyszíne, védett műemlék.

Idén nyolc kórus jelentkezett a fesztiválra- Budapestről és Kaposvárról két-két együttes, Gödöllőről, Kiskunfélegyházáról, Veszprémről és Versegyházáról pedig egy-egy kórus. A három tagú szakmai zsűri elnöke Dr. Mindszenty Zsuzsánna, a KÓTA elnöke volt, tagjai pedig Lukácsy Enikő énekművész, tanár és Csuka Zoltán karnagy, tanár. A fesztivált Kaposvár Megyei Jogú Város Alpolgármestere, Oláh Lajosné nyitotta meg. A fő támogatók a Mikrokozmosz Művészeti Alapítvány a KÓTA és az Együd Árpád Művelődési Központ volt.

Valamennyi kórus szép, rendezett megjelenésével, gondos felkészültségével nagyon jó benyomást tett a közönségre és a zsűrire egyaránt. Szép és értékes műsorukat élvezetesen adták elő. A kórusok produkciói közben közös népdaléneklést vezetett Dr. Kerekesné Pytel Anna, ezzel átvezetve az egyes kórusok színpadra lépését. A rendezvény egyik nagy pozitívuma az volt, hogy egymást meghallgatták a gyerekek, és az együttes éneklés igazi közösségi programmá formálta a találkozót. A zsűri döntése után Gálhangverseny következett, ahol a kórusok a legszebben sikerült műsorszámukat előadhatták még egyszer. A zsűri itt hirdette ki az eredményt, és átadta a KÓTA okleveleit. Álljon itt most a Kaposvári Kicsinyek Kórusa Fesztivál minősítő eredménye:

Kaposvár, Kodály Zoltán Általános Iskola Kicsinyek Kórusa karnagy Pécsiné Hauk Erika - ezúttal nem kértek minősítést, mert két héttel ezelőtt már minősültek, és az ARANY DIPLOMÁVAL, ÉV KÓRUSA címet elnyerték.

Budapest, Liszt Ferenc Általános Iskola Campanella Kicsinyek Kórusakarnagy: *Ruzsásné Sebestyén Emilia* - ARANY DIPLOMÁVAL**Veresegyháza Fabriczius József Általános iskola Kicsinyek Kórusa**karnagy: *Énok Nagy Levente* - ARANY DIPLOMÁVAL**Veszprém, Simonyi Zsigmond Általános Iskola Simonyi Kicsinyek Kórusa**karnagy: *Baráth Péterné* - ARANY DIPLOMÁVAL**Budapest, Ádám Jenő Általános Iskola Kórusa**karnagy: *Alpárné Baranyai Rita és Szalay Katalin* - ARANY DIPLOMÁVAL-ORSZÁGOS DÍCSÉRŐ**Gödöllő, Erkel Ferenc Általános Iskola Kicsinyek Kórusa**karnagy: *Somogyiné Kovács Andrea és Sándor Livia* - ARANY DIPLOMÁVAL-ÉV KÓRUSA**Kiskunfélegyházi Batthyány Lajos Általános Iskola és AMI Kicsinyek Kórusa**karnagy: *Nagyné Mészáros Erika Éva* - ARANY DIPLOMÁVAL-ÉV KÓRUSA**Kaposvár, Kodály Zoltán Általános Iskola Nagykórusa**karnagy: *Varga Anita* - ARANY DIPLOMÁVAL- ÉV KÓRUSA

Szeretettel gratulálunk valamennyi együttesnek, további szép zenei élményeket kívánunk!

Mindszenty Zsuzsánna

Egy kis technika... 140.

Reflexiók a „Szálljon fel énekünk”...de hogyan? c. konferenciára, melynek témája a Kórushangképzés és reneszánsz előadói gyakorlat volt.

Némileg viccesen bár, de elhangzott, hogy mire is való a beéneklés. Felkerült a kivetítőre több tréfás válasz, majd a későbbiekben szóban is előjött a kiegyenlítetttség problémája.

Sajnos a jó válasz nem hangzott el, miszerint: a beéneklés feladata az, hogy helyére tegye a hangot. Hogy jól felépített, instrukciókkal segített gyakorlatok segítségével élettanilag helyes hangképzésre készítse a kórustagokat. Ha mindenki azonos technikával (jól) képi a hangot, akkor kiegyenlítetten fog szólni a kórus. Függetlenül attól, hogy az egyik kórustagnak kisebb hangja van, a másiknak meg nagyobb, nem fog senki sem kiszólni. A technikai utasításokat követni komoly figyelmet igényel, tehát nem a szomszédra kell hangolódni, és ahhoz igazítani a hangot, hanem teljes összpontosítással saját magára kell figyeljen az éneklő, hogy érdemi változás álljon be a hangadásban. Nézzük, miért: pl. elhangzik az instrukció, hogy kerekítsük az ajkat a majd következő Ű hangzót előkészítendő, és csak a kerekítés után vegyünk levegőt, s ez a belégzés lassú legyen. Ez így már három féle dolog, amit össze kell hangolni a hibátlan végrehajtáshoz, s a folytatás itt nem említett, rákövetkező elemeiről még nem is beszéltünk. Haa egymásra figyélssel akarunk szólam kiegyenlítetttséget elérni és nem hangképzéssel, akkor az amatőr énekes hangképzési instrukció híján magától igazgatja a hangját, ami nem szokott szép hangszínhez vezetni. Ha már a hang a helyén van a szakszerű hangképző munka eredményeképpen, s a próbálandó darabokra kerül a sor, akkor kell egymásra figyelni, a zenei feladatok együttes megoldásaira.

A szakszerűen vezetett, ún. hangképző beéneklés eredménye nemcsak a szép hangszín, nem csak a kiegyenlítetttség, hanem a tiszta intonáció is. Ugyanis a hangképző szervek számára azok jó működése teszi lehetővé, hogy az agy hangmagasság parancsát tisztán teljesítsék. Például, ha a ré szolmizációs hang r hangzója renyhén pereg, de még inkább, ha az É hangzója nincs a helyén (hátról van), akkor hiába hallja a fül, hogy hol a tiszta ré hang, a rossz helyen lévő É hangzó nem tartalmaz elég felhangot, és ezáltal megakadályozza, hogy tiszta legyen az adott hang. Amint a hangzók ejtését kijavítottuk, azonnal tiszta lesz. De parancsra nem tudja az amatőr énekes kijavítani a rosszul képzett hangzóját. Segíteni kell neki. Mint ahogy a magánénekes is, ha nem kielégítő (alacsony, feszített, csúnya) hangot produkál, annak egyszerű ismétlésétől nem várhat eredményt, hanem a jelenség okát (helytelen mozdulat a hangképzésben) kell először megszüntetnie, és előbb jó mozdulatokkal a hangképző szerveket helyes irányba terelnie, s csak azután ismétli meg az adott részt, ami így sikeresen kijavult. Ugyanígy a karvezetőnek el kell végeztetnie a kórossal pár „gyógyító” mozdulatot, mely helyére teszi a hangzót, amely aztán így nem rontja el az adott zenei környezet intonációját. A példánál maradva: ha tökéletes ajakkerekítés mellett egy kissé lassítottan kiejtett H-val indítunk egy Ő hangzót, majd mellé kötünk egy subito piano É hangzót (HŐé), vigyázva, lassan, akkor az É hangzó szépen előre jön. Rögtön utána csak mozdulatlanságot kell kérnünk a levegővétel alatt, és már énekelve is rendben lesz a példában említett szolmizációs hang (ré). De más gyakorlat is létezik az É hangzó előre hozására. Sajnos, aki hagyományosan javíttatja a disztónálást, annak a kórustagjai segítség nélkül, helytelen izommunkával fogják a torkukat tiszta intonálásra ösztökélni, ami a hangszín csúnyaságával, a hang beszűkülésével jár. S a gége nem felejt, legközelebb ugyanannál a résznél ugyanazt a rossz hangképző mozdulatot fogja használni, mint a korábbi intonációjavításkor. Kár, hogy ezek az alapvető tudnivalók a konferencia tanúsága szerint még széles körben nem terjedtek el...

Dr Bruckner Adrienne